

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

LUCIE MIČÍNOVÁ

IV. ročník – prezenční studium

Obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

VÝTVARNÁ ŘADA PRO 1. STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY – POHÁDKOVÉ

TÉMA „ZLATOVLÁSKA“

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Petr Exler, Ph.D.

OLOMOUC 2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Janovičkách dne 10. 4. 2010

.....

Děkuji Mgr. Petru Exlerovi, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálůvých podkladů k práci. Dále děkuji učitelům a žákům ze ZŠ Nádražní 615 v Bystřice nad Pernštejnem, u nichž jsem vykonávala praktickou část své diplomové práce.

Obsah

1	Úvod	6
2	Rámcový vzdělávací program	8
2.1	Změny ke kterým došlo s přijetím RVP	8
2.2	Klíčové kompetence	10
2.3	Vzdělávací oblasti	12
2.4	Průřezová témata	13
2.5	Vzdělávací obor Výtvarná výchova	15
2.6	Oblast Umění a kultura	15
2.7	Změny vzdělávacího obsahu výtvarné výchovy	16
2.8	Obsahové domény	17
2.8.1	Rozvíjení smyslové citlivosti	18
2.8.2	Ověřování komunikačních účinků	18
2.8.3	Uplatnění subjektivity	19
3	Výtvarné řady	21
3.1	Typy výtvarných řad:	21
3.2	Příprava výtvarné řady	22
4	Výtvarné téma	23
4.1	Výtvarný námět	23
4.2	Výtvarný motiv	23
5	Výtvarné techniky využitelné na 1. stupni ZŠ	24
5.1	Kresba	24
5.1.1	Oblasti kresby:	24
5.1.2	Základní pravidla při kreslářské práci	25
5.1.3	Technické rozdělení kresby	25
5.1.4	Kresebné materiály	26
5.1.5	Kresebné nástroje	26
5.2	Malba	27
5.2.1	Oblasti malby:	28
5.2.2	Malířské techniky vhodné pro práci s dětmi	28
5.3	Grafika	29
5.3.1	Přípravné grafické techniky	30
5.3.2	Přípravné grafické techniky vhodné pro práci s žáky	30
5.3.3	Oblasti grafiky:	31
5.3.4	Grafické postupy:	32
5.3.5	Tisk z výšky	32
5.3.6	Tisk z hloubky	33
5.3.7	Tisk z plochy	34
5.3.8	Grafické nástroje a materiály	34
5.4	Plastická a prostorová tvorba	34
5.4.1	Modelování	34
5.4.2	Druhy modelování	35
5.4.3	Tvarování	36
5.4.4	Materiály pro tvarování	36
5.4.5	Nástroje pro tvarování	37
5.4.6	Námětové okruhy tvarování	37
5.4.7	Konstruování	38
5.4.8	Materiály pro konstruování	38

5.5	Nové vyjadřovací prostředky	38
5.5.1	Objektová tvorba.....	39
5.5.2	Okruhy objektové tvorby:.....	39
5.5.3	Akční tvorba	43
5.5.4	Okruhy akční tvorby:.....	43
	Praktická část	47
6	Závěr	78
	Použitá literatura a prameny	79
	Seznam příloh.....	81
	Příloha č. 1	81
	Příloha č. 2	85
	Příloha č. 3	86
	Příloha č. 4	87
	Příloha č. 5	88
	Příloha č. 6	89
	Příloha č. 7	90
	Příloha č. 8	90
	Příloha č. 9	92
	Příloha č. 10	93
	Příloha č. 11	94
	Anotace.....	95

1 Úvod

Téma mé diplomové práce jsem si zvolila, protože jsem se chtěla dozvědět něco více o možnostech práce ve výtvarné výchově. Myslím si, že na řadě škol je výtvarná výchova opomíjena. Mnoho pedagogů se kterými jsem se za dobu své praxe setkala, přistupovali k výtvarné výchově jako k předmětu, který je zbytečný a je tedy celkem jedno, jaký obsah tyto hodiny mají. Řada pedagogů používá jen omezené množství výtvarných technik. Což velice ochuzuje jejich žáky o zážitky, které by při práci s různými technikami zažívali. Proto jsem se rozhodla psát svoji diplomovou práci na Katedře výtvarné výchovy. Chtěla bych seznámit žáky s jiným způsobem řešení výtvarné práce a učitele s jinými technikami, které je možné v hodinách využívat.

Tématem mé diplomové práce je výtvarná řada na pohádkové téma – Zlatovláska. Výtvarná řada je kratší útvar nesený konkrétnějším tématem, myšlenkou a podnětem.

Cílem mé diplomové práce bylo nejen vytvořit výtvarnou řadu, ve které bych použila rozmanité výtvarné techniky. Ale snažila jsem se, také přiblížit učitelům jiný způsob řešení výtvarné práce, který je možný využívat v hodinách výtvarné výchovy. Celou výtvarnou řadou se prolíná pohádka O Zlatovlásce, která mi umožnila propojení s oblastí Jazyk a jazyková komunikace.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretická části seznamuji čtenáře s pojetím výtvarné výchovy v Rámcovém vzdělávacím

programu. Dále se zaměřuji na roli výtvarné řady ve výuce, na výběr výtvarného námětu. Nejobsáhlejší kapitolu mé teoretické části tvoří kapitola Výtvarné techniky. V ní se snažím o rozdělení základních výtvarných technik a o seznámení s problémovými okruhy, které jednotlivé techniky zahrnují.

Praktická část je zaměřena na vytvoření výtvarné řady s tématem Zlatovláska. Tato výtvarná řada je určena cílové skupině žáků od 1. do 3. ročníku Základní školy. Výtvarná řada obsahuje deset námětů, které jsou doplněny fotografiemi výtvarných prací. Výtvarnou řadu jsem realizovala na ZŠ v Bystřici nad Pernštejnem v 2. ročníku. V jednotlivých hodinách jsem se snažila zařadit, takové techniky, které jsou pro žáky nové a zajímavé. Při práci jsem použila formy a metody práce, které jsem nastudovala z odborné literatury.

2 Rámcový vzdělávací program

České školství prochází v posledních letech velkými změnami. Od roku 2007 je zaváděn nový systém kurikulárních dokumentů. Změny se týkají předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání. Kurikulární dokumenty jsou vytvořeny ve dvou úrovních – státní a školní. *„Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představuje Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy. Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) je dokumentem, který na státní úrovni vymezuje závazný rámec pro jednotlivé obory v soustavě vzdělávání.“*¹

Školní úroveň představují konkrétní školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle kterých se realizuje vzdělávání na jednotlivých školách. ŠVP si vytváří každá škola sama podle zásad předepsaných v RVP a podle svých konkrétních dispozic. Ke každému RVP je vytvářen tzv. Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Tento manuál seznamuje s postupem tvorby ŠVP a uvádí možnosti zpracování jednotlivých částí s konkrétními příklady. RVP a ŠVP jsou veřejné dokumenty, které jsou přístupné pedagogické i laické veřejnosti.

RVP je pokusem o řešení problémů českého školství, na které se již delší dobu poukazovalo. Jsou jimi:

- malá efektivita výuky,
- rozdíly mezi realitou a školou,
- vzdělávací obsah bez vazby na praktické potřeby,
- zastaralé metody a formy výuky,
- nedostatečný přístup k individualitě žáka.

2.1 Změny ke kterým došlo s přijetím RVP

Stát nevytváří učební osnovy, ale vymezuje rámec vzdělávání – rámcový vzdělávací program. V RVP jsou uvedené závazné cíle a předpokládané výsledky

¹ Šobáňová, P. Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy, 2006, s. 19.

vzdělávání, doporučené učivo, rámcový učební plán, pravidla pro práci s žáky se zdravotními a sociálními problémy i se žáky mimořádně nadanými, pravidla pro sestavování školního vzdělávacího programu.

V RVP jsou nově formulované cíle vzdělávání, které se zaměřují na utváření a rozvíjení životních dovedností (klíčových kompetencí).

Klíčové kompetence:

- učit se, komunikovat, řešit problémy, spolupracovat, projevovat se jako svobodná osobnost, hájit svá práva, rozvíjet vnímavost k lidem, prostředí a přírodě, chránit zdraví, být tolerantní k jiným lidem a kulturám, poznávat vlastní schopnosti pro další život a výběr profese.

Stavba učebního plánu umožňuje školám, vytvářet různé modely vzdělávání, podle potřeb žáků a schopnostech pedagogického sboru. Vzniká možnost vytvářet různé povinné a volitelné předměty, využívat projekty a jiné formy vzdělávání.

Do základního vzdělávání jsou zařazovány dva cizí jazyky, výpočetní technika, výchova ke zdraví a průřezová témata. Průřezová témata posilují výchovu žáků v několika oblastech.

Průřezová témata:

- osobnostní a sociální výchova, enviromentální výchova, mediální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova.

Očekávané výsledky a obsah vzdělávání jsou propojeny s potřebami praktického života. Ve výuce a v hodnocení se upřednostňují především aktivizující a motivující metody, které napomáhají rozvíjet individuální předpoklady každého žáka. Objevují se snahy omezit učení hotových poznatků a zařadit do výuky učení se způsobům poznávání, tvořivosti a invence.

Důraz je také kladen na příznivé a bezpečné prostředí a klima školy. To se týká, jak vybavenosti školy, tak vztahům ve škole, společných pravidel, činností

a spolupráce žáků napříč ročníky. Velký význam je přikládán spolupráci školy, rodičů a žáků. Tato spolupráce je důležitá nejen pro žáky, ale také pro učitele.

Ve školách je zaváděn status sebehodnocení školy jako ukazatel výsledků vzdělávání a předpoklad dalšího rozvoje školy ve prospěch žáků. RVP podporuje profesionální odpovědnost a autonomii učitelů, kteří mohou volněji vybírat obsah učiva podle potřeb svých žáků, ale zároveň odpovídají za výsledky vzdělávání v souladu s rámcovým vzdělávacím programem.

Každá škola si vytváří svůj vlastní školní vzdělávací program, kde si stanovuje své vzdělávací záměry, vypracovává učební osnovy pro jednotlivé předměty, sestavuje konečné učební plány, stanovuje pravidla pro hodnocení žáků a sebehodnocení školy.

2.2 Klíčové kompetence

Obecně sdílené představy a hodnoty naší společnosti o tom, co je předpokladem spokojenosti a úspěchu v současném světě, i představy o nárocích, které jsou na jedince kladeny. Klíčové kompetence vyjasňují, co by měl jedinec vědět, znát a zvládat, jak by se měl chovat, projevovat a vystupovat. Úkolem vzdělávání je, aby akceptovalo tuto společenskou potřebu ve svých vzdělávacích programech a koncepcích.

Formulace a pojetí klíčových kompetencí jako jednoho z hlavních cílů základního vzdělávání je největší změnou, která byla s reformou školství přijata. Stávající pojetí cílů jako souboru vědomostí, znalostí a dovedností se ukázalo jako nedostatečné.

Model vzdělávání byl dříve více zaměřen na memorování poznatků z vědních, technických a uměleckých oborů. V dnešní době chápeme tento model vzdělávání jako nevhodný a zbytečný. Škola by se proto měla ve vzdělávání zaměřit na rozvíjení jednotlivých kompetencí.

Klíčové kompetence představují to, co v žácích rozvíjíme bez ohledu na konkrétní učivo jednotlivých předmětů. Jsou to takové dovednosti, znalosti, hodnoty a postoje, kterými má škola vybavit všechny žáky proto, aby byli

připraveni řešit problémy a úkoly, se kterými se setkají v běžném životě a které je vybaví takovými vlastnostmi a schopnostmi, že budou ochotni se dále vzdělávat.

Osvojování klíčových kompetencí není procesem jednoduchým. Jedná se o dlouhodobý proces, který je třeba začít již v předškolním vzdělávání a postupně dotvářet v průběhu celého života. Jednotlivé kompetence na sebe promyšleně navazují a jejich úroveň se postupně zvyšuje.

Předškolní vzdělávání by mělo být koncipováno tak, aby vytvářelo základní předpoklady, základní vzdělávání, aby tyto základy dále rozvíjelo a upevňovalo. Vzdělání střední, aby tyto kompetence prohlubovalo a obohacovalo. Jednotlivé kompetence nejsou izolované, ale různými způsoby se prolínají a doplňují.

Klíčové kompetence představují ideální stav, o který by měli učitelé u svých žáků usilovat vzhledem k schopnostem a dispozicím žáků. Ne každý žák jich může dosáhnout v plné míře. Míru osvojení klíčových kompetencí ovlivňuje individualita každého žáka. Při posuzování žáků by měli učitelé vzít v úvahu některé psychologické vlivy.

Klíčové kompetence lze rozvíjet pomocí vzdělávacích a výchovných strategií, které jsou popsány ve školním vzdělávacím programu školy. Jedná se o různé metody a formy práce, celoškolské aktivity apod., které se uplatňují jak v jednotlivých předmětech, tak i v celé škole.

Klíčové kompetence pro základní vzdělávání:

- kompetence k učení: žák sám volí metody, vyhledává informace, uvádí je do souvislostí, experimentuje, zná smysl učení
- kompetence k řešení problémů: žák pozná problém, vyhledává varianty řešení, je samostatný, kriticky myslí a obhájí svá řešení

- kompetence komunikativní: žák volí přesné slovní vyjadřování, ovládá umění naslouchat a chápat jiná stanoviska, rozumí typům textů, obrazů, gest a zvuků
- kompetence sociální a personální: žák pracuje v týmu, rozvíjí cit k sebeúctě i toleranci k ostatním
- kompetence občanské: žák rozvíjí svou empatii, smysl pro spravedlnost, umí se postavit násilí, myslí v ekologických souvislostech, hájí trvale udržitelný rozvoj
- kompetence pracovní: žák chápe podstatu, cíl a smysl podnikání, učí se podnikavě myslet²

2.3 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním nebo více obsahově příbuznými vzdělávacími obory.

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je rozdělen na tyto vzdělávací oblasti:³

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatury, Cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Přírodopis, Zeměpis, Fyzika, Chemie)
- Umění a kultura (Výtvarná výchova, Hudební výchova)

² Rámcový vzdělávací program, 2007, s. 14. – 17. dostupné z www.rvp.cz

³ Rámcový vzdělávací program, 2007, s. 16. dostupné z www.rvp.cz

- Člověk a zdraví (Tělesná výchova, Výchova ke zdraví)
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou v úvodu rozpracovány a obsahují charakteristiku vzdělávacího oboru, její cílové zaměření a vzdělávací obsah.

Charakteristika vzdělávací oblasti objasňuje význam vzdělávací oblasti v základním vzdělávání a charakterizuje obsah jednotlivých vzdělávacích oborů. Cílové zaměření vzdělávací oblasti vymezuje, k čemu je žák pomocí vzdělávacího obsahu veden, aby postupně rozvíjel klíčové kompetence.

Obsah vzdělávacího oboru je tvořen doporučeným učivem a očekávanými výstupy. Učivo se stává závazným až po rozpracování a začlenění do učebních osnov jednotlivých vyučovacích předmětů v ŠVP. Učivo je chápáno jako prostředek pro dosažení očekávaných výstupů. Očekávané výstupy směřují k rozvoji klíčových kompetencí, což je cílem celé pedagogické snahy. V rámci 1. stupně je vzdělávací obsah dělen na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). Toto rozdělení má školám usnadnit distribuci vzdělávacího obsahu do jednotlivých ročníků.

Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden nebo více vyučovacích předmětů. RVP ZV umožňuje integraci vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tématických okruhů, případně vzdělávacích oborů. Vzdělávací obsah musí respektovat logiku jednotlivých vzdělávacích oborů. Záměrem je, aby učitelé při tvorbě ŠVP vzájemně spolupracovali a propojovali vhodná témata společná jednotlivým vzdělávacím oborům.

2.4 Průřezová témata

Průřezová témata reprezentují v RVP ZV aktuální problémy současného světa a stávají se tak nedílnou a povinnou součástí základního vzdělávání. Na základní škole má každý žák povinnost seznámit se všemi průřezovými tématy a tematickými okruhy na 1. i na 2. stupni ZŠ. Záleží na škole, ve kterých ročnících

a jakým způsobem bude průřezová témata uplatňovat, a co si škola z jednotlivých tematických okruhů vybere.

Průřezová témata jsou formativním prvkem v základním vzdělávání. Velkou měrou pomáhají rozvíjet osobnost žáka, především jeho hodnoty a postoje.

Průřezová témata jsou zpracována jednotně. Všechna obsahují charakteristiku průřezových témat, kde se seznámíme s významem průřezového tématu pro základní vzdělávání, s přínosem průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka v oblasti dovedností, vědomostí, schopností, hodnot a postojů. Obsah průřezových témat je zpracovaný do tematických okruhů. Každý tematický okruh obsahuje nabídku témat (námětů a činností).

Tematické okruhy průřezových témat umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů, a tím přispívají k celkové vzdělanosti žáků. Žák, tak získá možnost vytvořit si pohled na danou problematiku a naučit se uplatňovat získané dovednosti. Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo ni.

RVP ZV vymezuje tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova:
 - učivem je „sám žák“,
 - zvládání sebe,
 - osobnostní, sociální a morální rozvoj.
- Výchova demokratického občana:
 - rozvoj kritického myšlení,
 - jasný vztah práva a povinností.
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech:
 - schopnost mobility,
 - komunikace v dalších jazycích,
 - znalost evropských hodnot.
- Multikulturní výchova:

porozumění odlišným kulturám.

- Enviromentální výchova:

vnímavost pro životní prostředí a trvale udržitelné zdroje.

- Mediální výchova:

umět odlišit média, jako zdroj informací a poznatků od jejich manipulativních schopností, chápat nestejnorodý charakter sdělení (bulvár a společensky hodnotné informace). Vnímat vliv médií na chování a umět vyhodnotit komunikační záměr.

2.5 Vzdělávací obor Výtvarná výchova

V posledních deseti letech procházely koncepce výtvarné výchovy velkými změnami. Tyto změny nesouvisí jen s proměnami současného výtvarného umění, ale také se změnami ve společnosti. Jako potřebné se ukázalo přehodnotit dosavadní pojetí výtvarné výchovy v základních školách a gymnáziích. Pro obor byl vytvořen rámec, který na jedné straně podporuje tvůrčí přístup pedagogů k vytváření různých programů výuky výtvarné výchovy a na straně druhé přesněji specifikoval vzdělávací obsah výtvarné výchovy tak, aby se stala rovnocennou součástí základního vzdělávání.

2.6 Oblast Umění a kultura

Oblast Umění a kultura je pojata tak, aby její jednotlivé vzdělávací obory umožnily žákům zapojit svůj každodenní osobní život do širší komunity lidské zkušenosti. Vychází z přístupu, že každý člověk je individualita, jeho tvořivost a komunikace se podílí na procesu poznávání jako součást sociální integrace.⁴

Dříve byla výtvarná výchova založena převážně na estetické kultivaci žáků a zdůrazňování formativního a výchovného působení. Současná koncepce výtvarné

⁴ Pastorová, M, Pojetí výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura, 2004. dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>

výchovy je založené na znakovém systému umění, specifickém poznávání a komunikaci a možnosti zapojit se do sociální interakce. V minulosti byl obsahem výtvarné výchovy ve většině případů jen zúžený okruh umělecké výtvarné tvorby. V současné době se tento okruh rozšiřuje o tvořivý přístup k vizuální komunikaci, tedy ke všem podnětům, s nimiž se běžně děti setkávají. Žáci by se neměli stát jen pasivními a netvořivými příjemci. Je proto zapotřebí, abychom dokázali rozpoznat a uplatnit jednotlivé prvky vizuálně obrazných vyjádření a znali prostředky, které mohou žáci při tvorbě uplatnit. Je pro ně důležité vědět, jaké subjektivní zkušenosti do tvorby vnáší, na co ve své tvorbě navazují, uvědomit si osobní důvody výběru nebo preferenci vizuálně obrazných vyjádření. Důležité také je, že obsah i hodnota vizuálně obrazných vyjádření se utváří v procesu komunikace. Proto je potřeba, aby žáci měli možnost stát se poučenými vnímateli, interprety i tvůrci.⁵

Proces tvorby, který umožňuje rozvíjet žákovu originalitu, smyslovou citlivost, tvořivost, schopnost ocenit osobní prožitek i schopnosti se zapojit do procesu komunikace výrazně přispívá k dosažení emoční, vizuální i kulturní gramotnosti.

2.7 Změny vzdělávacího obsahu výtvarné výchovy

Obor výtvarné výchovy je koncipován tak, aby učitel mohl při tvorbě svých vlastních osnov pro školní vzdělávací program nabídnout takové konkrétní tvůrčí činnosti, metody, postupy, formy a metody práce, které budou reagovat na skutečné zájmy žáků i na vzdělávací záměry a cíle konkrétního školního vzdělávacího programu. *„Osnovy mohou odrážet různé varianty přístupů a pojetí, avšak je důležité, aby vycházely z principů uplatněných jak při formulování očekávaných výstupů, tak při členění obsahu učiva na okruhy podle činností – proto se užívá termín obsahová doména, který je názvem pro činnostně (ne tematicky) členěné učivo.“*⁶

⁵ Pastorová, M, Pojetí výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura, 2004. dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>

⁶ Pastorová, M, Pojetí výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura, 2004. dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>

Učitel má možnost rozvíjet osnovy podle své potřeby v tematických plánech. V nich již pracuje s konkrétními motivačními názvy tematických okruhů, námětů, prostředků, konkrétními formami a metodami.

2.8 Obsahové domény

Obsah učiva je členěn do tří obsahových domén:

- Rozvíjení smyslové citlivosti
- Uplatňování subjektivity
- Ověřování komunikačních účinků⁷

Názvy těchto obsahových domén vyjadřují tři základní okruhy činností, které mají žákům umožnit:

- Podílet se podle svých zájmů a schopností na procesu umělecké tvorby.
- Odhalovat nezastupitelný význam umění při poznávání a chápání sebe samých a celého světa.
- Uvědomovat si, rozvíjet a uplatňovat schopnost osobitého vnímání a vyjadřování.⁸

Výtvarná výchova ve školním vzdělávacím programu dále rozpracovává učivo tak, aby směřovalo k získání očekávaných výstupů a aby byla žákům nabídnuta různorodá škála interakcí se světem. Na žáka je zde nahlíženo jako na vnímatele, tvůrce a interpreta, který by se měl setkat s co nejširší škálou prostředků a postupů nejen tradičních, ale také prostředků vycházejících ze současných tendencí umělecké i běžně využívané vizuální produkce. U žáků bychom měli postupně utvářet i odborný pojmový aparát, díky kterému se žák může zapojit do procesu komunikace a vědomě reflektovat svoji tvůrčí činnost i své postavení v procesu tvorby. Tím rozvíjíme kreativní přístup ke světu a k tvorbě.

⁷ Rámcový vzdělávací program, 2007, s. 63, dostupné z www.rvp.cz

⁸ Pastorová, M. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura, 2004, dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>

2.8.1 Rozvíjení smyslové citlivosti

„Obsahem jsou činnosti, které umožňují žákovi rozvíjet schopnost rozeznávat podíl jednotlivých smyslů na vnímání reality a uvědomovat si vliv této zkušenosti na výběr a uplatnění vhodných prostředků pro její vyjádření.“⁹

Co by měl učitel žákům poskytnout?

- Činnosti zaměřené na různorodé hmatové, sluchové, vizuální a kinestetické vjemy tak, aby žáci dostali příležitost uvědomovat si a reflektovat své vjemy a s nimi spojené prožitky.
- Čas na to, aby žáci měli možnost uvědomovat si různost jednotlivých vjemů, přemýšlet o nich a vyhledávat záměrně kolem sebe objekty, u kterých se výrazný vjem dá předpokládat už z textury, povrchu, tvaru, barevného kontrastu,
- Příležitost vnímat a interpretovat různá vizuálně obrazná vyjádření umělecká, běžně užívaná i vlastní. Umožnit žákům sdělovat své jedinečné pocity, prožitky, vlastní názory a postřehy.
- Možnost vědomě zapojovat smysly a porovnávat způsoby vnímání, porovnávat vlastní záznamy vjemů se záznamy ostatních žáků, uvědomovat si shodnosti a rozdíly. Dále také zjišťovat jestli v průběhu času dochází ke změnám ve vnímání či způsobech jejich vyjádření a vytvářet si přiměřenou a vhodnou formou osobní záznamy.¹⁰

2.8.2 Ověřování komunikačních účinků

⁹ Rámcový vzdělávací program, 2007, s. 65. dostupné z www.rvp.cz

¹⁰ Pastorová, M. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura, 2004, dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>

„Obsahem jsou činnosti, které umožňují žákovi utváření obsahu vizuálně obrazných vyjádření v procesu komunikace a hledání nových i neobvyklých možností pro uplatnění výsledků vlastní tvorby, děl výtvarného umění i děl dalších obrazových médií.“¹¹

Co by měl učitel žákům poskytnout?

- Co nejvíce příležitostí pro interpretaci vlastního vizuálně obrazného vyjádření, pro pozorování svých interpretací i interpretací ostatních. Žák by se měl zaměřovat na vhodné formy prezentace svých interpretací.
- Objevovat různé možnosti prezentace ve veřejném prostoru, kde budou do komunikačního procesu zapojeni nejen učitelé a žáci, ale i veřejnost. Žák by se měl podílet na přípravě prezentace a propagaci výstavy.
- Dostatek inspiračních zdrojů pro vyhledávání nejrůznějších souvislostí potřebných pro pochopení osobnosti a záměru autora.
- Možnost přispívat do komunikačního procesu nejen jako divák, ale také jako autor. Nabízet možnosti originální interpretace a jejich posouzení.
- Možnosti výběru a uplatnění vizuálně obrazných vyjádření umělecké i vlastní produkce.¹²

2.8.3 Uplatnění subjektivity

„Obsahem jsou činnosti, které vedou žáka k uvědomování si a uplatňování vlastních zkušeností při tvorbě, vnímání a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření.“¹³

¹¹ Rámcový vzdělávací program, 2007, s. 65. dostupné z www.rvp.cz

¹² Pastorová, M. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura, 2004, dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>

Co by měl učitel žákům poskytnout?

- Využívat různé interakce se světem tak, aby měli žáci možnosti si sami uvědomovat, které z jejich osobních zkušeností jsou pro ně významné natolik, že je chtějí dále rozvíjet.
- Dostatek možností pro vyjádření svého vlastního originálního přístupu ke světu, a to v rovině vnímání, tvorby a interpretace. Využívat přirozených podnětů a osobního přístupu k tématu tak, aby vizuálně obrazné vyjádření co nejvíce vyjadřovalo žákův prožitek, myšlenky a dosavadní zkušenosti.
- Podmínky uplatnění individuálních schopností tak, aby se žák co nejvíce rozvíjel a seberealizoval při výtvarných projektech.
- Vhodné podněty pro utváření osobní dokumentace žáka, která by mapovala žákův tvůrčí proces.¹⁴

¹³ Rámcový vzdělávací program, 2007, s. 65. dostupné z www.rvp.cz

¹⁴ Pastorová, M. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura, 2004.
<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>

3 Výtvarné řady

Výtvarné řady jsou základem pro projektové vyučování. „*Vyznívají jako krátké a srozumitelné útvary, v nichž převládá jedna nosná myšlenka.*“¹⁵ Skládají se z několika na sebe navazujících kroků, následnost jednotlivých kroků má lineární charakter. Učitel společně s žáky téma rozvádějí a žakovskými pracemi dokládají poznávací proces.

„*Výtvarná řada pomáhá přístupnou formou odmotávat nit z klubka tématu, aniž by ztrácela pro děti přitažlivost.*“¹⁶ Výtvarná řada není tak rozsáhlá jako projekt.

Výtvarné řady jsou vhodné nejen pro ZUŠ, ale také pro žáky ZŠ. Tématika výtvarných řad by měla vycházet ze zájmů žáků. Tím by pro ně měla být poutavá a zajímavá.

3.1 Typy výtvarných řad:¹⁷

- Výtvarný cyklus – ve výtvarném cyklu klademe jednotlivé kroky vedle sebe. Žáci hledají alternativy, srovnávají myšlenky, nápady a řešení. Výtvarný cyklus využívá jednoho společného námětu, v rámci něhož žáci hledají vlastní výtvarný nápad. Seřazením výtvarných prací vzniká např. cyklus grafických listů, cyklus výtvarných etud.
- Metodická řada – název je odvozen od použité metody, zvoleného výtvarného postupu. Logicky navazuje po sobě jdoucími kroky, které plynou jeden z druhého, od úvodního podnětu k cílovému záměru. Nejčastěji se setkáváme s cestou od samotného návrhu až k vlastní realizaci (Batika: Kresebné studie, Barevné variace a detaily, Pokusy s voskem, Druhy batiky).

¹⁵ Roeselová V. Didaktika výtvarné výchovy V. nejen pro základní umělecké školy, 2003, s. 78.

¹⁶ Šobánková, P. Materiály k pedagogické praxi. 2007, s. 55.

¹⁷ Roeselová, V. Didaktika výtvarné výchovy V. nejen pro základní umělecké školy, 2003, s. 79.

- Tématická řada – na sebe řetězí jednotlivé náměty, které postupně rozvíjejí jedno téma (Indiáni: Zvířata, Krajina, Lidé, Hudební nástroje, Teepee, Masky). Tématickou řadou můžeme zkoumat vývoj tématu (Dinosauři: Zkamenělé vejce, Zárodek, Životní prostředí, Stavba těla, Příběh dinosaura).
- Srovnávací řada – sleduje zvolený problém z typologického, psychologického, vývojového nebo jiného pohledu. Srovnávací řady učitelé slouží k poznání žáků, učitel má možnost prostřednictvím výtvarné řady zkoumat sociální klima ve třídě, může sledovat žáky z pohledu výtvarné typologie (Jaký jsem: Jak vypadám, Jak spím, Moje trápení, Moje zájmy, Naše rodina jako zvířata, ... S kým si povídám: Třída jako moře, Můj kamarád, Přátelství, Dopis ...).

3.2 Příprava výtvarné řady

Při přípravě výtvarné řady si musí učitel rozpracovat svoji základní myšlenku.

Učitel by si měl:

- Promyslet výtvarné téma své výtvarné řady.
- Vytvořit si zásobu odborných informací o daném výtvarném tématu své budoucí výtvarné řady.
- Promyslet si různá pojetí a provázanost jednotlivých výtvarných činností.
- Měl by se zaměřit na odkrývání emocionálních a zážitkových momentů.
- Vyhledat si podklady v odborné literatuře a ve světě umění.
- Rozvrhnout si stavbu celé výtvarné řady – návaznost jednotlivých výtvarných námětů v hodinách výtvarné výchovy.
- Při práci počítat s určitou časovou rezervou pro individuální vstupy žáků.¹⁸

¹⁸ Roeselová, V. Z nepublikovaného textu, 2008

4 Výtvarné téma

„Tématem rozumíme silnou, jednotící myšlenku s mnoha významovými polohami. Je to vícevrstevný podnět s různými úrovněmi, které učitel a žáci odkrývají během edukačního procesu.“¹⁹ V současné době učitelé využívají výtvarného námětu ve větších výtvarných celcích, kterými jsou výtvarné řady a výtvarné projekty. Téma se pak prolíná v celém výtvarném celku.

„Téma je svébytným motivem, který vyvolává obecné i výtvarné otázky.“²⁰ Téma žáci společně s pedagogem rozvíjejí v jednotlivých hodinách a hlavní námět zastřešuje celý výtvarný projekt nebo výtvarnou řadu. Jednotlivé hodiny ve výtvarné řadě jsou neseny dílčími tématy, které nazýváme náměty.

4.1 Výtvarný námět

Náměty řeší jednotící téma z různých pohledů. *„Vedou dané téma jedním z mnoha možných konkrétních směrů podle zaměření učitele, jeho zájmů a znalostí.“²¹* Je vhodné, když učitel do zpracovávání námětů zapojí své žáky. Jejich nápady a podněty, mohou mít pro výtvarnou řadu velký význam. Zapojení žáků do přípravy výtvarné řady má pro žáky motivační funkci.

4.2 Výtvarný motiv

„Motivy jsou alternativami námětu a žáci si je vybírají samy, ve vazbě na své prožitky, zkušenosti a představy.“²² Motiv je způsob jakým se žák s výtvarným námětem vyrovná.

¹⁹ Šobáňová, P. Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy, 2006, s. 24.

²⁰ Roeselová, V. Námět ve výtvarné výchově, 1995, s. 13.

²¹ Šobáňová, P. Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy, 2006, s. 24.

²² Roeselová, V. Didaktika výtvarné výchovy V., nejen pro základní umělecké školy, 2003, s. 64.

5 Výtvarné techniky využitelné na 1. stupni ZŠ

Výtvarné techniky nám slouží k potřebám výtvarného vyjadřování. „*Měly by podporovat sdělnost výtvarného vyjádření, měly by umožnit optimální výrazové vyznění námětu nebo řešení výtvarného problému.*“²³

Výtvarný problém můžeme charakterizovat jako učební látku, se kterou se žák setkává ve spojení s námětem a pozvolna si ji ukotvuje mezi své četné zkušenosti.

Výtvarné techniky jsou spojeny s nástroji, materiály a způsoby jejich použití a vedení.

5.1 Kresba

Je základní technika, která umožňuje dítěti výtvarně se vyjádřit. Prostřednictvím kresby žáci objevují specifickou řeč kreslířských prostředků.

5.1.1 Oblasti kresby:

- kresba z představy
- kresba studijní
- kresba návrhová²⁴

Kresba z představy

„*Ilustruje námět a vypráví o bezprostředních zážitcích, představách a znalostech dítěte.*“²⁵ Zdrojem námětů je svět člověka, příroda, příběhy denního života nebo vztah k uměleckému dílu. Žáci se učí rozvrhovat plochu, vyjadřovat tvar, zdůrazňovat nebo potlačovat detaily.

Kresba studijní

²³ Šobáňová, P. Manuál k pedagogické praxi, 2007, s. 60.

²⁴ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově, 1999, s. 64. – 65.

²⁵ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově, 1999, s. 64.

Zahrnuje výtvarný přepis přírodnin, zátiší, zvířat, postav, krajiny, předmětů denní potřeby. Žáci se snaží využívat i perspektivní jevy a výstižný přepis materiálů a proporcí.

Kresba návrhová

Žáci se připravují na grafické techniky. Používají přípravné kresby pro grafiku a pro dekorativní činnosti i prostorovou tvorbu.

5.1.2 Základní pravidla při kreslířské práci

Univerzální návod jak zvládnout úspěšně kreslířský úkol neexistuje. Každý z nás vkládá do kresby svůj osobitý rukopis. Existují určité zásady, které vycházejí z kreslířských zkušeností a platí všeobecně.

- Před začátkem práce volíme vhodný druh a formát papíru podle kresebného nástroje a námětu.
- V průběhu kresby dodržujeme správné návyky – správné sezení, správné držení nástroje a uvolnění paže.
- Při kresbě postupujeme od celku k detailům. Od jednoduchého ke složitějšímu.
- Snažíme se vidět kresbu jako celek a rovnoměrně ji rozpracováváme po celé ploše papíru.
- Učíme se odhadnout, kdy je kresba hotova, nepřepĺňujeme ji zbytečnými detaily.²⁶

5.1.3 Technické rozdělení kresby

- Lineární
Prostor a tvar předmětů je vyjádřen v liniích.
- Šrafované

²⁶ Nedvěďová, Z. Zatloukalová, I. Výtvarná tvorba. 2000. s.33

Šrafovaní provádíme pomocí grafického materiálu čarami, liniemi. Začínáme většinou u nejtmaší části předmětu a postupujeme ke světlejší.

- Tónované
Modelace kresleného předmětu dosahujeme roztíráním kreslicího materiálu na papíře. Šrafy roztíráme do plynulých přechodů.
- Lavírované
Kresbu tvoříme perem tuší, poté rozmýváme zředěnou tuší, inkoustem nebo barvou.
- Kolorované
Kresbu stínujeme pastelkami, akvarelovými barvami atd. Barva má jen doplňkovou funkci.²⁷

5.1.4 Kresebné materiály

Na kresbu se používají různé materiály, nejčastěji je to však papír. Papíry užíváme většinou suché, někdy je však úmyslně namáčíme. Př. kresba tuší do vlhkého papíru. Papíry máme různého druhu, barvy a kvality. Při kresbě používáme nejčastěji bílý kreslicí papír, můžeme ale také kreslit na papíry náčrtkové, kancelářské, kladívkové, balící.

5.1.5 Kresebné nástroje

Na kresbu můžeme používat celou řadu nástrojů.

Tužky a pastelky

Nezákladnější kreslicí pomůckou je tužka. Podle tvrdosti rozlišujeme tužky měkké, středně tvrdé a tvrdé. Při kresbě používáme nejvíce tužky měkké. Pastelky jsou oblíbeným kresebným nástrojem. Jejich výhodou je barevnost a snadná použitelnost.

²⁷ Hejný, J. Kresba, malba, grafika. 1990, s. 9. – 10.

Pastely

„Vyrábějí se z mletých nebo plavených barevných pigmentů spojených různými pojidly, podle kterých získávají své vlastnosti i pojmenování.“²⁸

Suché pastely – dají se snadno rozmývat. Kresbu suchým pastelem musíme zafixovat fixativem nebo lakem na vlasy.

Voskové pastely – jsou mastné a nestírají se. Kromě kresby se využívají i v grafice, v přípravných grafických technikách (odkrývací technika).

Uhly

Suchý materiál, který se využívá nejčastěji ke skicám. Kresba uhlím se dá opravovat a mazat. Uhlím můžeme používat buď přírodní nebo umělý. Uhlím přírodní je křehčí než umělý. Uhlíková stopa se dobře roztírá. Roztíráním můžeme vytvořit širokou škálu šedých tónů. Kresbu je vhodné fixovat fixativem.

Rudka

Rudka, má několik barevných provedení, můžeme využít rudky hnědé, hnědočerné, červené, černé a šedé. Rudky zanechávají na papíře neprašnou stopu, která se dá snadno rozmývat vodou.

Tuše

Na kresbu můžeme využívat tuš černou nebo tuše barevné. Na práci s tuší využíváme různé pomůcky, kreslit můžeme dřívky, pery, větvičkami, ale také netradičními pomůckami jako jsou nitě, kartáče, hřebeny, vatové tyčinky a další různé nástroje.

5.2 Malba

„Malba je založena na komponování barevných skvrn a ploch, z nichž žák buduje malířský celek.“²⁹ V malbě se žáci seznamují s vlastnostmi barev, ověřují si

²⁸ Hejný, J, Kresba, malba, grafika, 1999, s. 14.

možnosti rozšiřování barevné škály. Hlavním vyjadřovacím prostředkem malby je barva.

5.2.1 Oblasti malby:

- malba z představy
- studijní malba
- návrhová malba
- malířské etudy³⁰

Malba z představy

„Navazuje na motivy kreslířské, ale využívá jiné výrazové prostředky a výtvarné formy.“³¹ Žáci se učí pracovat z barvami, začínají využívat jejich výrazových prostředků.

Studijní malba

Uplatňuje se v kolorované kresbě a malířském projevu. Žáci více promýšlejí barevnost svých maleb, dávají do své práce osobitý výraz.

Návrhová malba

Je součástí přípravy návrhů pro barevnou grafiku a pro dekorativní úlohy.

Malířské etudy

„Obohacují dětský projev o hledání širší škály barevných tónů, o objevování jejich vzájemných vztahů a emocionálních účinků, o barevné komponování.“³²

5.2.2 Malířské techniky vhodné pro práci s dětmi

²⁹ Roeselová, V. Metodika výtvarné výchovy v základní umělecké škole I. 1991, s. 46.

³⁰ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově, 2000, s. 66. – 67.

³¹ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově, 2000, s. 66.

³² Roeselová, V. Metodika výtvarné výchovy v základní umělecké škole I, 1991, s. 47.

Akvarel – malba vodovými barvami.

Akvarelové barvy se vyrábějí z barevných pigmentů, které se pojí s klovatinou, glycerínem, rybím kličem a ředí se vodou.

Při tvorbě s vodovými barvami, můžeme pracovat jak na suchém, tak vlhkém podkladě. „*Při malbě na suchý papír klademe barevné skvrny vedle sebe, takže malba spíše připomíná kolorovanou kresbu.*“³³ Při práci v mokřém podkladu se barvy rozpíjejí a prostupují se.

Na malbu akvarelovými barvami používáme měkké vlasové štětce různých velikostí. Vhodným podkladem je hrubozrnný akvarelový papír. Pro naši školní práci nám postačí bílý kreslicí papír.

Tempera

Jedna z nejstarších malířských technik. Temperové barvy mají velkou krycí schopnost. Jejich mísením můžeme vytvořit celou řadu barevných odstínů.

Pro práci s temperovými barvami potřebujeme paletu na míchání barev, různé druhy štětců, nádobu na vodu. Jako podklad pro malbu temperami, můžeme volit jakékoli kreslicí papíry, lepenku, kartony. Záleží na tom, co s dětmi tvoříme.

5.3 Grafika

„*Umělecká grafika je druh tisku, při kterém vznikne určité množství stejných originálních grafických listů otiskem vyrytých, vyleptaných nebo nakreslených negativů.*“³⁴ Hlavním znakem grafiky je možnost výtvarnou práci rozmnožovat pomocí tisku. „*Žáci používají výtvarný jazyk založený na vztazích světlých a tmavých linií, ploch či textur.*“³⁵ V grafické práci se žáci učí technologické postupy a základní pracovní návyky.

³³ Nedvědová, Z. Zatloukalová, I. Výtvarná tvorba, 2000, s. 107.

³⁴ Hejný, J. Kresba, Kresba, malba, grafika. 1996, s.49

³⁵ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově, 2000, s. 68

5.3.1 Přípravné grafické techniky

Před tím, než žáky seznámíme s druhy tisku, je vhodné zařadit do výuky přípravné grafické techniky. Tím žáky seznámíme s grafickým řešením plochy v omezené barevnosti.

5.3.2 Přípravné grafické techniky vhodné pro práci s žáky

Otisky

S žáky vytváříme různá díla, na kterých využíváme otisky různých věcí a materiálů. Př. otisky částí těla, bot, zátek od vína, nebo vlastních vyrobených tiskátek z brambor, polystyrenu,...

Frotáž

Tato technika nám slouží k poznávání povrchů různých materiálů. Otisky vytváříme tak, že na vybranou plochu přiložíme tenký papír a tužkou, pastelkou nebo voskovkou přejíždíme s mírným přitlakem strukturu. S žáky můžeme snímat otisky z dřevěných prken, kůry stromů, mincí, žebrový listů, pletiva,...

Odkrývací technika

Bílý papír zamalujeme temperovými barvami, nebo ho pokreslíme voskovými pastelkami, svíčkou. Takto připravený podklad zamalujeme černou tuší, nebo černou temperovou barvou. Po zaschnutí proškrábeme pomocí šrafury černou vrstvu ostrým předmětem (perem, hřebíkem).

Gumotisk

Principem této techniky je smívání klovatiny z matrice. Na bílý papír provedeme kresbu štětcem namáčeným do klovatiny. Po zaschnutí kresby, vtíráme do výkresu, naškrabaný grafický materiál (rudku, barevné křídly). Místa na kterých

je klovatina, barvu nepřijmou. Když máme kresbu hotovou, spláchneme klovatinu pod proudem vody. Místa, která ji byla pokryta, zůstanou bílá.

Výsledek této techniky je podobný linorytu.

Gumotisk s tušovou podkresbou

Na výkres vytvoříme kresbu tuší. Po zaschnutí přetřeme stopu tuše klovatinou. Když nám klovatina zaschne vetřeme do výkresu barvu. Poté klovatinu odstraníme proudem vody. Výsledkem této techniky je černá kresba tuší, lemovaná bílou linkou různé šířky.

5.3.3 Oblasti grafiky:

- Volná grafika
- Užitá grafika
- Grafické etudy³⁶

Volná grafika

Reaguje na skutečnost. Žáci se snaží vyjádřit motivy ze svého okolí a snaží se je graficky ztvárnit. Volná grafika navazuje na okruhy kresby z představy a kresby studijní.

Užitá grafika

Je oproti volné grafice více úsporná, pracujeme s písmem nebo znakem. Písmo můžeme zpracovávat v řadě úkolů. Zpracováváme návrhy na poštovní známky, novoročenky, nálepky. Do užití grafiky zahrnujeme také grafiku knižní a počítačovou. V knižní grafice s žáky vytváříme ilustrace, komponujeme iniciály.

Grafické etudy

³⁶ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově, 2000, s. 68. – 69.

Napomáhají nám k poznání grafických nástrojů, jejich stop, vlastnosti otisků a matric. Slouží nám k tomu, aby žáci pochopily principy grafické tvorby. Zkoušíme si pokusy s razítky, otisky materiálů, koláží. V grafických etudách seznamujeme žáky s tiskem z výšky, z hloubky a z plochy.

5.3.4 Grafické postupy:

- Tisk z výšky
- Tisk z hloubky
- Tisk z plochy

5.3.5 Tisk z výšky

„Princip techniky tisku z výšky spočívá v tom, že na matrici se odstraní (vyrytím, odřezáním) všechna místa, která se nemají tisknout (na otisku zůstávají bílá). Tisknou se neprohloubená místa, na kterých je nanesená barva, proto tisk z výšky.“³⁷

Příklady technik tisku z výšky vhodné pro práci s žáky na 1. stupni ZŠ

Linoryt

Na linoleum si fixem namalujeme kresbu, kterou budeme vyrývat. Na vyrývání si připravíme rydlo, kterým se nejprve na kousku linolea naučíme pracovat. Pokud je linoleum příliš tvrdé, nahřejeme ho nad topením. Matrice můžeme zpracovat různými způsoby: vyrývat celé plochy (v otisku se střídají černé a bílé plochy), vyrývat jen linku (liniový linoryt), vyrývat plochy různým způsobem (krátké a dlouhé šrafy stejného nebo různého směru), nebo můžeme všechny předchozí způsoby kombinovat. K tisku použijeme tiskařskou barvu, kterou rozválíme na skle a válečkem ji nanášíme na matrici. Barvu můžeme nanášet i tupováním. Matrici položíme na pomocný papír a na její naválenou plochu

³⁷ Nedvědová, Z., Zatloukalová, I. Výtvarná tvorba, 2000, s.62.

přiložíme tiskový papír, který lehce přitlačíme. Tiskový papír překryjeme ještě čistým tenčím papírem a pomocí kostky provádíme ruční tisk místo vedle místa po celé ploše matrice. Tisk můžeme provést také pomocí tiskařského lisu.

Linoryt můžeme tisknout na i barevný papír, nebo také negativně, bílou barvou na tmavý podklad.

Dřevořez

Na dřevořez potřebujeme dřevěné destičky, nejlépe z lipového dřeva, které si lehce obrousíme smirkovým papírem. Na destičku si tuší nakreslíme kresbu, kterou budeme chtít tisknout. Po zaschnutí kresbu prořezáváme nožem tak, že odřezáváme a vylupujeme ta místa, která nebudeme tisknout. Tisk provedeme stejným způsobem jako u linorytu.

Tisk z koláže

Matrici si připravíme z různých tvarů papíru, textilních odštířků výrazných struktur, nití, provázků, nebo jiných přírodních materiálů, které nalepíme na tvrdý papír. Po důkladném zaschnutí matrice, naválíme na matrici tiskařskou barvu a můžeme začít tisknout. Na tuto techniku je vhodnější použít ruční tisk pomocí tiskařské kostky.

Možnosti tisku z koláže:

Tisk z papírové koláže, tisk z textilní koláže, tisk z kombinované papírové a textilní koláže.

5.3.6 Tisk z hloubky

Tisk z hloubky zahrnuje práci suchou jehlou a papírorýt. Techniky tisku z hloubky se dělí podle způsobu zpracování tiskové formy na rytiny a na lepty. Na 1. stupni Základní školy pracujeme s rytinami.

Příklady technik tisku z hloubky vhodné pro práci s žáky na 1. stupni ZŠ

Suchá jehla

Na plastovou fólii si fixem předkreslíme zrcadlově obráceně kresbu, kterou vyryjeme jehlou. Do vzniklých rýh vtíráme tiskařskou barvu. Tisk větších formátů je vhodné provádět na tiskařském lisu, na menší formáty nám postačí tisk ruční.

Papíroryt

Tato technika je velice podobá technice suché jehly. Do kartonu si vyryjeme jehlou požadovaný motiv. Do rýh vetřeme tiskařskou barvu a tiskneme obvyklým způsobem.

5.3.7 Tisk z plochy

Tisk z plochy je založen na principu vzájemného odpuzování mastnoty a vody. Nejznámější technikou tisku z je litografie.

5.3.8 Grafické nástroje a materiály

Tiskařská barva, tiskařský váleček, rydla, ostrý nůž, pevná hladká podložka, tiskové, pomocné a zkušební papíry, terpentýn, hadříky na čištění, houbičku.

5.4 Plastická a prostorová tvorba

Prostorovou tvorbu rozdělujeme na tři okruhy výtvarných činností – modelování, tvarování a konstruování. Prostorové vyjadřování učí žáka vnímat materiály a jejich povrchy a objemy.

5.4.1 Modelování

„Obsahem modelování je trojrozměrné vyjadřování představ a reality.“³⁸

Modelování rozvíjí u žáků hmatovou a zrakovou citlivost, která je nezbytná pro utváření představ tvarů a proporcí předmětů. Modelování v sobě zahrnuje několik typů výtvarných činností. Modelovat můžeme hlínu, ale také jiné materiály jako jsou sádra, modurit, plastelína nebo slané těsto.

V modelování rozlišujeme dva způsoby práce: modelační (plastický)

skulptivní (sochařský)

Modelační způsob práce

Tento postup je založen na modelování tvarů a objemů pomocí přidávání hmoty, například sádry nebo hlíny. Při práci můžeme modelovací hmotu ubírat i přidávat. Postupným přidáváním a ubíráním hmoty během výtvarné práce žáci mění původní záměry nebo zlepšují nedostatky.

Skulptivní způsob práce

Tento postup využívá ubírání materiálu, například sádry, kamene, pórobetonu, dřeva. Skulptivní způsob klade u žáků větší nároky na představivost, zručnost a sílu. Proto se tyto způsoby práce používají spíše ve vyšších ročnících.

5.4.2 Druhy modelování

Modelování zahrnuje práci: z představy
studijní modelování
trojrozměrné výtvarné etudy³⁹

Práce z představy

Navazují na některé námětové okruhy kresby a malby. Žáci se snaží zachytit skutečnost nebo myšlenku. „Důsledně rozvíjejí základní pracovní postupy –

³⁸ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově. 2000. s. 71

³⁹ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově. 2000. s. 71

*uplatnění vícehledovosti, přehlednou výstavbu tvaru, citlivé zpracování tvárné hmoty, uplatnění výrazu významných detailů, vyjádření výrazu a proporcí.*⁴⁰

Studijní modelování

Motivujeme studijní kresbou, žáci se pokoušejí o trojrozměrné studie v různém měřítku. Hledají zajímavé detaily nebo výřezy se zajímavým povrchem.

Výtvarné etudy

„Zaměřují se na pochopení konstrukčních a vyjadřovacích vlastností hlíny, na komponování hmot, tvarů a objemů, na vlastnosti plasticity povrchů, na hledání výrazu pro vyjádření pocitů a na uplatnění kompozičních zákonitostí v trojrozměrném vyjadřování.“⁴¹ Zabývají se komponováním ploch, linií nebo hmot v prostoru. Žáci se snaží zachytit konstrukční možnosti materiálů.

5.4.3 Tvarování

Je výtvarný postup, který vytváří prostorové nebo reliéfní kompozice z materiálů, jiných než je hlína – z papíru, igelitu, drátu, motouzu. Výrazové prostředky tvarování spočívají v proměně tvarovaného objektu vůči realitě. *„Podstatou tvarování je bezprostřední současně inspirativní kontakt mezi materiálem a lidskou rukou, která proměňuje jeho tvar a podřizuje se jeho vlastnostem.“⁴²* Vychází z prostorové nebo plastické experimentace s tvárným materiálem. Tvarování zpočátku mění jejich vzhled trháním, mačkáním, ohýbáním, stříháním, překládáním nebo vrstvením.

Tvarování z různých materiálů nám umožňuje lepší pochopení moderního sochařství.

5.4.4 Materiály pro tvarování

⁴⁰ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 50.

⁴¹ Roeselová, V. Metodika výtvarné výchovy v základní umělecké škole 1., 1991, s. 50

⁴² Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově, 2000, s. 71.

Materiály pro tvarování dělíme na dvě skupiny:

- materiály s lineárními kvalitami (motouz, drát, proutí, pletivo)
- materiály s plošnými kvalitami (papír, textil, plech, pletivo, různé fólií)

5.4.5 Nástroje pro tvarování

Nástroje na tvarování si vybíráme podle toho, s jakým materiálem pracujeme. Nejčastěji používáme nůžky, kladívko, kleště, šroubováky, dláta, jehly, hřebíky.

5.4.6 Námětové okruhy tvarování

- Experimentální hry
- Tvorba motivovaná okolním světem
- Výtvarné etudy⁴³

Experimentální hry

Při těchto činnostech si žáci ověřují konstrukční vlastnosti materiálů, pružnost, pevnost, možnosti opracování, vnímají také výrazové účinky materiálů.

Tvorba motivovaná okolním světem

Realitu nelze plně vystihnout, proto ji jen naznačujeme. Žáci se snaží spontánně vystihnout vlastnosti věcí, jevů v tvárných materiálech s určitou nadsázkou, která dává světu pozměněnou podobu.

Výtvarné etudy

Zabývají se využitím vlastností materiálů v kompozici pomocí mačkání, stříhání, ohýbání, destruování, spojování více materiálů nebo využívání plastických prvků a textur. U mladších žáků je vhodné používat konkrétní motivaci výtvarné etudy, například měkké mačkané hmoty – mraky, vrstvení a odkrývání vrstev – oprýskaná omítka, ...

⁴³ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1, 2006, s. 27. – 28.

5.4.7 Konstruování

„Vychází z prostorového komponování daných prvků – plošných nebo prostorových tvarů, linií, ploch, technických prvků, přírodnin.“⁴⁴ Výtvarné myšlení žáka se zde odráží zejména ve způsobu prostorového uspořádání prvků.

Základem konstruktivních úloh jsou prostorové etudy, které zkoumají výtvarné vlastnosti daných prvků, vzájemné vazby mezi nimi, možnosti jejich prostorového uspořádání nebo různé způsoby uplatnění. Komponováním prvků má velký význam pro studium výtvarných zákonitostí v prostorovém pojetí – kontrastu, proporcí, vyváženosti. Konstruování z geometrických tvarů napomáhá pochopení architektury.

Do konstruktivních úloh řadíme montáže. Což jsou prostorové práce z odpadu vznikajícího při výrobě nebo z nových prefabrikovaných dílů, díky kterým můžeme vytvářet zajímavá výtvarná spojení.

5.4.8 Materiály pro konstruování

Papírové krabičky, pet lahve, odřezky dřeva, kameny, přírodniny – větvičky, plody, listy.

5.5 Nové vyjadřovací prostředky

Druhá polovina 20. století přinesla do výtvarných postupů nový typ umělecké řeči. Kromě vizuálních podnětů využívá vůni, chuti, zvuků a slov nebo vlastností času, pohybu. Jde o jiný způsob výtvarného vyjadřování, při kterém žáci jen zřídka kdy malují, kreslí nebo modelují. Žáci se vyjadřují především pozorováním, pohybem, prožíváním vzniklých situací. Nové vyjadřovací prostředky se zajímají o realitu. A to ne prostřednictvím malby či kresby, ale skrze předměty

⁴⁴ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 51.

samé a skrze jimi navozené účinky. „Objektová a akční tvorba proto vyžadují vnímavé pozorování materiálů nebo předmětů, spojené s pokusy o fyzické prožívání jejich vlastností.“⁴⁵

5.5.1 Objektová tvorba

„Objektová tvorba se zajímá přímo o věci samé, nikoli o jejich zpodobování.“⁴⁶ Vychází z dialogu s přírodninami, nalezenými předměty a materiální, učí děti vidět v nich věci neobvyklé, nové a zajímavé. Objektová tvorba v hodinách výtvarné výchovy obohacuje vztah žáků k předmětné skutečnosti, uvolňuje tvořivost a nápaditost.

5.5.2 Okruhy objektové tvorby:

- materiálové události
- dialogy s předměty
- setkávání s prostředím⁴⁷

Materiálové události

Jsou zaměřeny na pozorování nebo ovlivňování různých změn a procesů, při kterých se žáci setkávají s nezvyklými zkušenostmi. Výtvarné aktivity využívají nejčastěji tzv. deklasované materiály – hmoty, které jsou opotřebované a nemají už užitnou hodnotu. Tyto materiály oslovují svými smyslovými podněty naši představivost.

Postupy materiálových událostí:

- Sbíráání a pozorování materiálů – rozvíjí prožívání vlastností materiálů všemi smysly.

⁴⁵ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 35.

⁴⁶ Roeselová, V. Proudý ve výtvarné výchově, 2000, s. 73.

⁴⁷ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 35. – 42.

- Uspořádání sbírek – jde čistě o výtvarnou činnost (vzorníky, kombinování a komponování více materiálů).
- Psané příběhy – vyjadřují představy žáků (př. příběh rezavějící plechovky, ohořelého dřeva, ...).
- Přirozené proměny materiálů a tkání – soustřeďuje se na pozorování změn v připravených situacích (př. rozmývání dětské kresby deštěm, uvadání, ...).
- Zásahy do podoby materiálů – deklasovaný materiál ničíme nebo měníme jeho výrazový charakter (destrukce, perforace, záměny materiálů – př. tvrdá kožešina z drátů, ...).⁴⁸

Při objektové tvorbě je důležitý způsob vedení výuky učitelem. Učitel musí umět aktivizovat zájem žáků při hledání a pozorování jevů, vzorků a věcí. Měl by každý úkol pečlivě připravit a tematizovat, dát mu tak smysl.

Dialogy s předměty

Navozují citlivější vztahy k reálnému světu prostřednictvím smyslových kontaktů a vnímaných pocitů. Přináší tak jiný přístup k pozorování, při kterém u žáků navozuje pocit, že ji vnímá poprvé. Žáci naslouchají jak je jednotlivé předměty a přírodniny oslovují a snaží se najít jejich skrytou řeč.

*„Každý předmět, který vyjmeme z jeho prostředí, položíme na stůl nebo ho přeneseme do jiných souvislostí a necháme ho na sebe působit všemi jeho kvalitami, se stává objektem.“*⁴⁹ Objekty na nás působí svými barvami, tvary, materiály, svoji funkcí nebo pohyby. Vnímání těchto vlastností v nás zanechává určité smyslové prožitky.

Pracovní postupy:

⁴⁸ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 36

⁴⁹ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 38

- Stanovení vhodného námětu – souvisí s výtvarnou řadou nebo výtvarným projektem.
- Uvědomování si zážitků, reagujících na nálezy.
- Uspořádání akumulací – vychází z hromadění spousty stejných nebo příbuzných předmětů a přírodnin. Předměty nám mohou nabízet určité výřezy z našeho světa, využívají kontrasty nebo navozují různé významy asociačních spojení.
- Zásah do podoby nálezu – vyvolává změny vzhledu zkoumaného objektu a přispívá k vzniku významových posunů (polepování, drcení, barvení,...).
- Improvizovaný dialog s předměty – v dramatické hře dává průchod žákovským postřehům, asociacím, zážitkům či úvahám.
- Asambláže – výtvarný postup, při kterém žáci komponují objekty z několika předmětů stejného, příbuzného nebo kontrastního druhu. Vyhledávají tak souvislosti mezi předměty nebo mezi předmětem a nezvyklým materiálem.⁵⁰

Metodicky je důležité vše dobře promyslet a během výuky dodržovat určitou výstavbu hodiny. Například – začít u hry, ponechat hře volný průběh, vzbudit žákovu zvědavost, navodit situaci pro samostatné objevování podnětů. Učitel si může zvolit i neobvyklé přístupy s nepředstíraným zájmem o podstatu věci a s radostí z objevování.

Setkání s prostředím

Při těchto aktivitách zkoumáme širší okolí, zajímáme se o přítomnost, o náš životní prostor. Například ve třídě můžeme pozorovat skvrny na zdi, vyhledávat zajímavé detaily v prostoru. V přírodě se zaměřujeme na objekty, kterých jsme si

⁵⁰ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006. s. 39

běžně nepovšimlí. Například v lese vnímáme všemi smysly určité ohraničené místo, nebo pod mostem můžeme kreslit konstrukční pohledy. „*Jde zde především o pozastavení, o otevřené a citlivé vnímání, o nezvyklý zážitek nebo vznik představ a asociací.*“⁵¹

Instalace již překračuje zážitkovou rovinu. Žáci do zvoleného prostředí vkládají nezvyklé prvky, mění tak např. prostorové dispozice. Nebo zvolené prostředí zcela přetvoří, podle svých představ. Pomocí instalací žáci mohou dávat podobu svým snům.

Pracovní postupy:

- Spontánní vnímání okolního světa – vnímání je nejúčinnější, vnímáme-li ho všemi smysly (např. vůně a pachy, zvuky z ulice, vzorce chodníků,...).
- Dotváření intimních světů – vymezuje osobní koutek , svůj vlastní prostor v parku, v lese, ve třídě pomocí provazů, papírů, fólie, ...).
- Záznam podnětů – představuje se jako výtvarný přepis vnímaných zážitků nebo jako deníkový zápis.
- Svět pod nezvyklým úhlem pohledu – pozorování světa pomocí okének, barevných sklíček, dalekohledů, mříží nebo vez vizuálního kontaktu.
- Vytváření nových prostředí – umístování neobvyklých předmětů v prostředí např. stůl v lese, nebo vytváření výstavních celků (pohádková krajina, peklo, vesmírná loď, liščí doupě).⁵²

Při instalacích musí mít učitel promyšlenou koncepci instalace, měl by být pro žáky pomocníkem a rádcem. Zážitek z instalace se dostaví v závěru práce, kdy

⁵¹ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1. , 2006, s. 44

⁵² Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 41. – 42.

jsou žáci překvapeni účinky vzniklého prostředí a snaží se, aby prostorová kompozice zůstala dlouho v původní podobě.

5.5.3 Akční tvorba

*„Akční tvorba se zabývá zážitkem, který souvisí s hluboce soustředěným prožíváním okamžiku.“*⁵³ Zkoumá pocity žáka pomocí starých témat, jakými jsou např. prostor, čas, pohyb, dotyk, ... Akční tvorba se snaží rozvíjet u žáků komunikaci nejen s okolím, ale také se sebou samým. Soustředí se na vnímání vlastních pocitů, zážitků a citlivé reagování. Žák se otvírá vnějším podnětům, soustřeďuje se na jejich prožívání, vnímá své vlastní reakce. Pomocí situací, do kterých žáky přivádíme, pomáháme žákům k sebepoznávání a sebeuvědomění si vlastní osobnosti.

5.5.4 Okruhy akční tvorby:

- Návraty k přírodě
- Zkušenosti vlastního těla⁵⁴

Návraty k přírodě

Návraty k přírodě nám pomáhají vrátit se do přirozeného souladu s přírodou. Každý v sobě nosí jakýsi prastarý zdroj představ a pocitů, které v nás přetrvávají např. slunce vyvolává pocit světla, tepla a života. Návraty k přírodě můžeme spatřovat v touze po volné krajině, po opouštění měst, komunikaci se zvířaty.

Abychom zůstali součástí přírody, potřebujeme se naučit vnímat okolní svět v příznivých podmínkách, zastavit se a prožívat přítomnost. Ve výtvarné výchově se snažíme využívat jemné prostředky pro fyzické prožívání, pro nové poznávání přírodních prvků, pro splynutí s krajinou, pro jednoduché zásahy do krajiny.

⁵³ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 43

⁵⁴ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 43. – 44.

Výtvarná akce se snaží vyvolat u žáků pocity, které u něj vyvolají komunikaci s přírodou.

Pracovní postupy:

- Přírodní materiály – žáci je mohou používat na papíře, na zemi, ve vzduchu (stopy ve sněhu, barva hlíny, tvary listů).
- Uvolněné pobývání v krajině – zaměřuje se na prožívání pocitů, které souvisí s vnímáním barev, tvarů, povrchů, zvuků, pohybů, vůní, teploty a na jejich následné zaznamenávání. Dále se zabývá zaznamenáváním rytmů nebo racionálním pozorováním přírody (sbírky vzorků, plánky nalezišť, frotáže, kreslené nebo psané deníky).
- Nenáročné proměňování okolí – umisťuje do okolního prostředí neobvyklý předmět a vnímá vzniklou změnu, kterou neobvyklý předmět do prostoru přinesl (např. růžový kámen na písku, cár papíru v koruně stromu,...). Nebo zaměňuje materiály či celé plochy do jiných prostředí (např. čtverec pole přeneseme do lesa a naopak, ...).
- Ozvláštnění krajiny – nás nutí k zamyšlení, soustředíme se zde na zanechávání stop v prostředí (např. pyramida z kamení, šipka z větví,...), dále na vytváření básní v krajině pomocí přírodnin, pohybů či slov (rytmus kroků ve spadaném listí, vymodelovaná slova ze sněhu, jehličí, listí, větví, kamenů,...). Dále se můžeme soustředit na kontrast původní krajiny s krajinou, kterou ozvláštíme (např. kmeny stromů omotáme barevným krepovým papírem,...).⁵⁵

Při výtvarných akcích v krajině musíme používat výtvarné materiály, které nejsou příliš trvalé a v krátkém časové období z krajiny zmizí (křídly, vodové

⁵⁵ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 44

barvy). Při práci s trvalejšími materiály musíme po sobě všechny donesené materiály uklidit.

Zkušenosti vlastního těla

„Zkušenosti vlastního těla vyplývají z uvědomování si vlastního těla, z kontaktu s prostředím, z kontaktu s druhým člověkem, z prožívání prostoru nebo z prožívání času – klidného, mediativního nebo aktivního.“⁵⁶ Neobvyklé pohledy na sebe sama vedou žáky k sebeuvědomování a sebepoznávání.

Tělové akce využívají celou řadu aktivit – od jemného po dramatická gesta, od tanečního pohybu po změnu identity, od pocitu námahy, strachu či bolesti k prožitku sebepřemáhání.

Postupy práce:

- Vnímání sebe sama – tyto aktivity se soustřeďují na vnímání vlastního těla, na pozorování a zaznamenávání dějů uvnitř těla (např. rytmus tepu, dechu, chůze). Další výtvarnou akcí je antropometrie, při které se pozorují a měří lidská těla (např. obkreslování siluety, vrženého stínu, jejich porovnávání). Vnímání svalstva při postupném uvolňování trupu a končetin, uvědomování si vlastní síly a pevnosti. Prožívání, předvádění a rozluštění gest v sochách z lidských těl (nálady, zvuky, barvy).
- Bezprostřední kontakt vlastního těla se skutečností – týkají se smyslových zážitků, které vnímáme hmatem poslepu (např. tíha, členitost, velikost, chlad, povrchové kvality,...). Sledování a přepis zvuků (poslech zvuků přírody, ulice, a jejich pohyb v prostoru, sestava zvuků jako hudební skladbu, kreslené partitury). Prožívání prostoru (splnutí s místem, kde se dítě cítí dobře). Rozvíjení chuťových a čichových podnětů (hádanky pro oči a čich).
- Komunikace dotykem s jiným účastníkem akce – je zaměřeno na vnímání tělesného přiblížení (zkoumání ruky nebo těla druhého člověka, jeho mimiky

⁵⁶ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 46

a gest). Vnímání jeho psychického ladění (přizpůsobení se, hrozba a obrana, spolupráce,...). Zanechávání stop po hře nebo rituálu (plošné nebo plastické otisky těla).

- Proměna sama sebe – zabývá se změnou identity žáka, změna vzhledu žáka (malba na tělo, masky zakrývající tvář, masky zdůrazňující žákovo nitro, převleky).⁵⁷

Při akční tvorbě s vlastním tělem hraje velkou roli připravenost učitele na výuku. Učitel musí umět žáky vhodně motivovat, nachystat všechny potřebné pomůcky a rekvizity, aby při vlastní práci žáky nic nerušilo a nerozptylovalo jejich soustředění. Akce by měli probíhat v tichém a klidném prostředí. Po ukončení práce vedeme s žáky rozhovory o poznacích nebo písemné záznamy, ke kterým se můžeme vracet a vybavovat si dojmy, které žáci při práci zažívali.

⁵⁷ Roeselová, V. Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro základní školy 1., 2006, s. 46. - 47

Praktická část

1. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičínová
Název tematického celku:		Zlatovláska
Námět vyučovací jednotky:		Cesta do pohádky
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. – 3.. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl rozlišovat různé odstíny barvy a umět je uplatňovat při výtvarné činnosti.
Učivo	Obsahová doména:	Rozvíjení smyslové citlivosti
	Konkrétní učivo:	Využití prvků vizuálně obrazného vyjádření – tvary – jejich jednoduché vztahy (kontrast), jejich kombinace a proměny v ploše. Zapojení smyslových účinků vizuálně obrazných vyjádření – umělecká výtvarná tvora.

Metodické poznámky:	Motivace:	Rozhovor s žáky
	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	Na velký balicí papír vytvoří žáci svoji vlastní cestu do pohádky. Cesta bude začínat třídou žáků a povede do pohádkového světa. Na začátku cesty budou věci z reálného světa a postupně se přeneseme do pohádky. Na pohádkovou cestu si každý žák namaluje svoji nejoblíbenější pohádku. Hodnotící kritériem bude originalita cesty a využití celého formátu papíru. Dále je hodnocena schopnost žáků navzájem spolupracovat.
	Vazby k výtvarné kultuře:	Knižní ilustrátoři, které žáci znají.
	Použitá technika:	Malba, otisky.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce ve skupině. 5. Hodnocení – prohlédnutí cesty a reflektivní dialog o oblíbených pohádkách, které žáci namalovali. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:	Český jazyk a literatura	
Forma výuky, vyučovací metoda:	Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.	
Předpokládaný časový nárok:	2 hodiny	

<p>Nutné pomůcky a prostředky:</p>	<p>Balící papír, vodové barvy, štětce, nádoba s vodou, lepicí páska, nůžky, boty na otisky, polystyren na otisky, noviny nebo igelit na podložení papíru.</p>
<p>Reflexe:</p>	<p>V úvodu hodiny jsem žáky seznámila s průběhem vyučovací jednotky. Tato hodina byla zaměřena na spolupráci žáků při skupinové práci, na schopnosti prosadit se ve skupině, prezentovat svůj vlastní názor, umět ho prosadit, ale také přijmout názor druhého.</p> <p>Úkolem žáků bylo společně vytvořit na balící papír cestu ze třídy do pohádky. Jako motivace mi posloužil řízený rozhovor s žáky o pohádkách. Na dlouhý balící papír si žáci namalovali cestu a domalovávali k ní různé výjevy z pohádek a reálného světa. Žáci nebyli zvyklí pracovat ve skupině na společném výtvarném díle, a tak se v průběhu práce vyskytlo několik problémů, kdy se žáci nemohli domluvit, jak bude cesta vypadat. Dalším problémem bylo, že někteří žáci odmítali propojovat své obrázky z obrázy sousedních výtvarníků. A pracovali si stále na svém místě. S postupem času, se ale tento problém podařilo překonat a ke konci práce se již žáci navzájem doplňovali.</p> <p>Myslím si, že práce se žákům i přes pár drobných problémů podařila. Příště bych rozdělila třídu na dvě skupiny a to na dívčí a chlapeckou. Vznikl by zajímavý kontrast ve zpracování, protože děvčata, malovala velice barevně a více se snažila cestu zaplnit. Chlapci pracovali spíše izolovaně, ne tak dekorativně jako děvčata. Rozdíl byl i v pohádkách, které namalovali.</p> <p>Při hodnocení práce jsem žáky seznámila s výtvarnou řadou Zlatovláska, kterou budeme zpracovávat. S žáky jsem si povídala o pohádkových knihách a ilustrátorech pohádkových knih.</p>

2. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičinová
Název tematického celku:		Zlatovláska
Námět vyučovací jednotky:		Pohádková kniha
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. - 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl rozlišovat různé odstíny barvy, různé druhy linií a umět je uplatňovat při výtvarné činnosti.
Učivo	Obsahová doména:	Rozvíjení smyslové citlivosti
	Konkrétní učivo:	Využívá prvků vizuálně obrazného vyjádření – linie a tvary, jejich kombinace a proměny v ploše. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření.
Metodické poznámky:	Motivace:	Rozhovor s žáky, ukázky ilustrací v knihách.

	<p>Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):</p>	<p>Žáci si vylosují lístek s číslem, každé číslo má přiřazenu jednu část děje z pohádky. Žáci budou mít za úkol danou část děje nakreslit. Kresbu budou provádět tuší a poté ji domalují vodovými barvami. Až výtvarná díla zaschnou, nalepí je žáci podle děje do knihy. Listy knihy budou vytvořeny z kartonů od krabic a na levé straně je svážeme provázkem. Hodnotící kritériem bude vystižení úseku děje, který budou mít za úkol žáci nakreslit.</p>
	<p>Vazby k výtvarné kultuře:</p>	<p>Josef Lada (příloha č. 2)</p>
	<p>Použitá technika:</p>	<p>Kresba tuší kolorovaná vodovými barvami.</p>
	<p>Bodový scénář vyučovací jednotky:</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce na knižních ilustracích. 5. Sestavení knihy. 6. Hodnocení – prohlédnutí knihy a přečtení děje pohádky, podle žakovských ilustrací. 7. Úklid třídy. 8. Závěr hodiny.
<p>Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:</p>	<p>Český jazyk a literatura</p>	
<p>Forma výuky, vyučovací metoda:</p>	<p>Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.</p>	
<p>Předpokládaný časový nárok:</p>	<p>2 hodiny</p>	

<p>Nutné pomůcky a prostředky:</p>	<p>Výkres A4, tuš, špejle na kreslení, vodové barvy, štětce, nádoba s vodou, lepidlo, nůžky, kartony, provázek.</p>
<p>Reflexe:</p>	<p>Žáky jsem seznámila s průběhem vyučovací hodiny. V úvodu vyučování, jsme si zopakovali děj pohádky O Zlatovlásce. Jako motivaci pro tuto hodinu jsem zvolila rozhovor o knižních ilustracích. S žáky jsem si povídala o ilustracích Josefa Lady. Prolistovali jsme knihy s jeho ilustracemi a poté jsem žákům řekla, že si vytvoříme vlastní knihu s našimi obrázky. Žáci si vylosovali lístky s čísly a podle čísel malovali část děje z pohádky. Hodina byla zaměřena na schopnost žáků ztvárnit část děje. Někteří žáci měli s tímto úkolem problém, protože si neuměli vybrat, co mají z daného úseku pohádky nakreslit. A tak sem se jim snažila poradit a navést je na nápad, co kreslit. Když žáci své obrazy dokreslili, nechali jsme je zaschnout a mezitím jsme si z kartonových krabic vystříhali jednotlivé listy knihy. Po zaschnutí výtvarných děl, si žáci nalepili obrázky na listy a dopsali na list číslo strany. Poté jsem na listech udělala tři otvory a knihu jsem svázala. Na konci hodiny jsme si celou knihu prolistovali, zhodnotili jsme jednotlivé obrazy a podle ilustrací jsme si převyprávěli děj pohádky.</p> <p>Myslím si, že tato hodina byla pro žáky zajímavá a bavila je. Každý musel splnit svůj dílčí úkol, abychom mohli vytvořit knihu. Tímto způsobem by se dala vytvořit celá řada pohádkových knih. Zajímavé by bylo zpracovat vlastní příběh, který by se poté přenesl do ilustrací.</p>

3. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičínová
Název tematického celku:		Zlatovláska
Námět vyučovací jednotky:		Vlastnosti pohádkových bytostí
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. – 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil. Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl být schopen pracovat s koláží a vyjádřit vlastnosti pohádkových postav.
Učivo	Obsahová doména:	Rozvíjení smyslové citlivosti
	Konkrétní učivo:	Využití prvků vizuálně obrazného vyjádření – tvary, barevné kvality, jejich kombinace proměny v ploše. Uspořádání papírů do celků – uspořádání na základě jejich výraznosti.
	Motivace:	Rozhovor s žáky

Metodické poznámky:	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	Na výkres A4 si žáci mozaikou vytvoří portrét pohádkové bytosti, ke kterému poté dopíše jeho jméno a jeho vlastnosti. Hodnotící kritériem bude způsob zpracování portréru a schopnost vystižení vlastnosti pohádkových postav.
	Vazby k výtvarné kultuře:	Helena Zmatlíková (příloha č. 3)
	Použitá technika:	Kombinovaná - koláž, psaní.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce. 5. Hodnocení. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:		Český jazyk a literatura
Forma výuky, vyučovací metoda:		Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.
Předpokládaný časový nárok:		1 hodina
Nutné pomůcky a prostředky:		Výkres A4, barevné papíry, lepidlo, pastelky, tužka nebo pero.
Reflexe:	<p>Žáky jsem seznámila s průběhem hodiny. Jako motivaci pro tuto hodinu jsem zvolila rozhovor o pohádkových postavách a jejich vlastnostech. Žákům jsem rozdala listky s nápisy pohádkových bytostí a oni měli říci, jaká daná postava je. Při této činnosti jsem zjistila, že spousta žáků neumí charakterizovat postavy. Žáci pouze dělili postavy na zlé a hodné, proto jsem jim na tabuli napsala výčet vlastností a oni si z nich při práci vybírali.</p> <p>Při lepení portréru si žáci natrhali kousky barevných papírů a z nich vytvářeli portrét. Pro některé žáky byl tento úkol velice složitý, protože si neuměli</p>	

představit, jak bude portrét vypadat. V průběhu práce, se ale svých obav zbavili a portréty dokončili. Větším problémem bylo vystihnout vlastnosti dané pohádkové bytosti. Pro mladší žáky nebo pro žáky, které mají s tímto úkolem problémy, bych příště volila vystižení vlastností pomocí barevných skvrn v pozadí portrétu. Žáci by pomocí barev přisuzovali osobám vlastnosti.

Tato výtvarná činnost byla pro žáky obtížná. Žáci pracovali s takovýmto typem koláže poprvé a proto se této výtvarné činnosti v úvodu báli. V průběhu hodiny však viděli dílčí výsledky portrétu a práce je bavila.

V hodině čtení jsme si ukazovali ilustrace Heleny Zmatlíkové. Tyto ilustrace byly pro žáky známe. S žáky jsme si prohlédli několik knih s jejími ilustracemi.

4. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičinová
Název tematického celku:		Zlatovláska
Námět vyučovací jednotky:		Dobry skutek – zlatá rybka
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. - 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření. Na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl umět formulovat svá přání. Žák by měl být schopen rozlišovat různé odstíny barev.
Učivo	Obsahová doména:	Rozvíjení smyslové citlivosti
	Konkrétní učivo:	Využití prvků vizuálně obrazného vyjádření – barvy – jejich jednoduché vztahy (kontrast), jejich kombinace a proměny v ploše. V tvorbě uplatňuje své vlastní životní zkušenosti.
Metodické poznámky:	Motivace:	Rozhovor s žáky, doplňovačky (příloha č. 11).

	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	<p>Na tvrdý papír si žáci nakreslí rybu, kterou potiskají barvou na zátkách od vína, oko dokreslí fixou a rybu vystříhnou. Tvrdý papír A4 natrou modrou inkoustovou barvou a za vlhka ho posypou solí. Potom si vezmou proužky papíru a na ně napíší tři přání, které by chtěli od rybky splnit. Jedním z hodnotících kritérií bude schopnost žáka pracovat s otisky. Dále budou sledovat jak žáci zformulují svá tři přání.</p>
	Vazby k výtvarné kultuře:	Zdeněk Smetana (příloha č. 4)
	Použitá technika:	Kombinovaná - malba, otisky, psaní.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce. 5. Hodnocení. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:	Český jazyk a literatura	
Forma výuky, vyučovací metoda:	Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.	
Předpokládaný časový nárok:	2 hodiny	
Nutné pomůcky a prostředky:	Tvrdý papír A4, kancelářský papír, modrá inkoustová barva, sůl, vodové barvy, fixy, kelímek na vodu, štětec, nůžky, lepidlo.	

Poté co jsem žáky seznámila s průběhem hodiny, jsem žákům rozdala doplňovačky na kterých si zopakovali, dobré skutky, které Jiřík v pohádce vykonal. V této hodině jsme pracovali s kouzelnou rybkou, která nám splní tři přání.

Nejprve žáci pracovali na obraze vody. Ten jsme vytvořili inkoustovou barvou, do které jsme za vlhka nasypali sůl. Potom si žáci nakreslili rybu a pomocí zátek od vína jí potiskali šupinami. Když měli rybu hotovou, tak si vymýšleli přání, která by chtěli od ryby splnit. Potěšilo mě, že si žáci nepřáli jen peníze, ale přáli si např. zdraví pro celou rodinu, uzdravení sestry,...

Tato hodina se mi velice líbila. Žáci mi svými přáními udělali radost.

V prvním ročníku, by si žáci svá přání mohli nakreslit.

V hodině čtení jsme pracovali s ilustracemi Zdeňka Smetany.

Reflexe:

5. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičínová
Název tematického celku:		Zlatovláška
Námět vyučovací jednotky:		Živá a mrtvá voda
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. - 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření. Na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl rozlišovat různé odstíny barvy a umět je uplatňovat při výtvarné činnosti. Symbolické vnímání barev.
Učivo	Obsahová doména:	Rozvíjení smyslové citlivosti
	Konkrétní učivo:	Využití prvků vizuálně obrazného vyjádření – barvy – jejich jednoduché vztahy (kontrast), jejich kombinace a proměny objemu. Smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření.
	Motivace:	Rozhovor s žáky

Metodické poznámky:	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	Žáci si vytvoří v malé pet láhvi zabarvováním vody živou nebo mrtvou vodu. Potom si na kartičku z tvrdého papíru vytvoří etiketu na láhev, kterou na láhev připevní izolepou nebo provázkem. Hodnotící kritériem bude vystižení barevnosti vody a originalita etikety.
	Vazby k výtvarné kultuře:	Ondřej Sekora (příloha č. 5)
	Použitá technika:	Kombinovaná - zabarvování vody, malba, kresba.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce. 5. Hodnocení. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:		Český jazyk a literatura
Forma výuky, vyučovací metoda:		Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.
Předpokládaný časový nárok:		1 hodiny
Nutné pomůcky a prostředky:		Malá pet láhev, kartičky z tvrdého papíru, vodové barvy, štětce, nádoba s vodou, lepicí páska, nůžky, provázek, voskovky, fixy.

Motivací pro tuto hodinu byl rozhovor o živé a mrtvé vodě. S žáky jsme si zopakovali, jak to s těmito vodami v pohádce bylo. Kdo je Jiříkovi přinesl a na co ji v pohádce potřebovali.

Když jsem žáky seznámila s tím, co budeme v hodině dělat, tak je to velice překvapilo. Žáci si napustili vodu do pet lahví a vytvářeli živou a mrtvou vodu. Každý žák si vybral jednu. Na tvrdý papír si žáci navrhli, namalovali a napsali etiketu na láhev. Tu pak na láhev přilepili lepicí páskou nebo připevnili pomocí provázku.

Všechny láhve jsme si vystavili a rozdělili na živé a mrtvé vody. Sledovali jsme jak se liší barevnost vod a jak žáci vnímají odstíny jednotlivých barev.

Pro žáky byl tento způsob práce zajímavý, zabarvování vody je bavilo. Byl to jiný druh výtvarné práce, se kterým se většina žáků setkala poprvé.

V hodině čtení jsme si prohlíželi ilustrace Ondřeje Sekory a četli jsme si z knihy Brouk Pytlík.

Reflexe:

6. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičínová
Název tematického celku:		Zlatovláska
Námět vyučovací jednotky:		Mravenci, moucha
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. - 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření. V tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl být schopen tvarovat a ohýbat drát a umět to uplatňovat při vlastní výtvarné činnosti.
Učivo	Obsahová doména:	Uplatňování subjektivity
	Konkrétní učivo:	Využívá prostředky pro vyjádření fantazie, představ a osobních zkušeností. Typy vizuálně obrazných vyjádření – jejich rozlišení, výběr a uplatnění.
	Motivace:	Rozhovor, pantomima.

Metodické poznámky:	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	Z různě silných a barevných drátů si žáci vytvarují mravence a mouchy. Hodnotícím kritériem bude schopnost žáků tvarovat drát a vystihnout postavu zvířete.
	Vazby k výtvarné kultuře:	Alena Ladová (příloha č. 6)
	Použitá technika:	Tvarování.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce. 5. Hodnocení. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:		Český jazyk a literatura
Forma výuky, vyučovací metoda:		Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.
Předpokládaný časový nárok:		2 hodiny
Nutné pomůcky a prostředky:		Barevný drát, štipáčky na drát.

Žáky jsem seznámila s průběhem vyučovací hodiny. Motivací pro žáky byl rozhovor o dobrých skutcích, které Jiřík pro zvířata vykonal a o tom, jak se zvířata Jiříkovi odvděčila. Jako další motivační prostředek jsem použila pantomimu. Dívky si stouply do řady a přes vlasy si dali šátky, jeden z chlapců byl Jiřík a druhý byl moucha. S žáky jsme si přehráli část z pohádky, kdy moucha pomohla Jiříkovi správně vybrat Zlatovlásku. Před zahájením samotné práce jsem žáky poučila o bezpečnosti práce s drátem. Se štípačkami žáci nepracovali, ale všechny dráty, jsem jim nachystala a podle potřeby zkracovala. Žáci si mohli vybrat jestli si vyrobí mravence nebo mouchy. Většina žáků byla touto formou práce nadšená. Tuto vyučovací jednotku hodnotím jako velice zdařilou, protože žáci se pro práci nadchli. Žáci s touto formou práce nepracovali poprvé, s drátem tvarovali v prvním ročníku písmenka. V hodině čtení jsme si s žáky prohlíželi ilustrace Aleny Ladové.

Reflexe:

7. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičínová
Název tematického celku:		Zlatovláška
Námět vyučovací jednotky:		Pohádkový hrad
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. - 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti, uplatňuje je v prostorovém uspořádání objektů. Rozpoznává a pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření (tvary, objekty). Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl být schopen sestavovat objekty z krabic a rozvíjet tak vlastní představivost a fantazii.
Učivo	Obsahová doména:	Uplatňování subjektivity.
	Konkrétní učivo:	Využívá prostředky pro vyjádření představ, fantazie a osobních zkušeností – manipulace s objekty. Uplatňuje přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením – hledisko jejich vnímání (vizuální, haptické, dynamické).
	Motivace:	Rozhovor s žáky, obrázky hradů.

Metodické poznámky:	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	Z různých krabic si žáci ve skupinách vytvoří hrad, kterému vymyslí originální jméno a krátký příběh o svém hradu. Hodnotící kritériem bude způsob vystavení hradu a originalita názvu hradu a prezentace příběhu. Nejdůležitějším kritériem hodnocení bude schopnost žáků domluvit se a spolupracovat ve skupině.
	Vazby k výtvarné kultuře:	Adolf Born (příloha č. 7)
	Použitá technika:	Konstruování.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce ve skupině. 5. Hodnocení – prohlédnutí a prezentace hradů. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:		Český jazyk a literatura
Forma výuky, vyučovací metoda:		Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.
Předpokládaný časový nárok:		2 hodiny
Nutné pomůcky a prostředky:		Co největší počet různých krabic, lepicí páska, nůžky, papír a tužky, pastelky.

Reflexe:

Poté co jsem žáky seznámila s průběhem vyučovací hodiny jsem si prohlédli obrázky několika hradů. Dále jsme si vyprávěli o nedalekém hradu Pernštejnu, na kterém žáci byli na výletě. Hlavním cílem hodiny bylo, aby se žáci ve skupině navzájem respektovali a snažili se domluvit a spolupracovat spolu na zadaném úkolu.

Úkolem žáků bylo ve skupinách vytvořit z papírových krabic pohádkový hrad. Žáky jsem rozdělila na dvě skupiny a to na děvčata a chlapce. Každá skupina měla k dispozici cca 40 kusů různých krabic a krabiček. Z nich sestavovali hrad, který slepovali pomocí lepicí pásky. Po dokončení hradu ještě na tvrdý papír napsali originální název hradu a vymysleli krátký příběh, který se k němu vázal.

V každé skupině jsem v úvodu hodiny určila jednoho vedoucího architekta. Pokud se mi při práci ve skupinách něco nelíbilo, nebo byl někdo méně zapojený do práce, tak jsem si vždy zavolala vedoucí architektky, řekla jsem jim o problému a oni ho museli ve skupině vyřešit. Líbilo se mi, že vrchní architekti vždy problém vyřešili a snažili se všechny zapojovat do práce.

Po ukončení práce jsme hrady vystavili na chodbě školy.

Při této výtvarné práci bylo zajímavé sledovat rozdíly v práci dívek a chlapců. Dívky měly hrad více upravenější, některé krabice rozstříhávaly a vytvářely různé hradby. Chlapci měli na hradě rozpracované únikové východy a pasti na nepřátele. Myslím si, že se oba hrady žákům povedly. Holčičí hrad se jmenoval Zholštejn a chlapecký Klukštejn.

Tato forma práce byla pro žáky zajímavá a nová. Konstruování z krabic žáky bavilo a zadaný úkol výborně splnili.

V hodině čtení jsme si s žáky prohlíželi ilustrace Adolfa Borna a četli jsme si z knihy Mach a Šebestovou.

8. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičinová
Název tematického celku:		Zlatovláska
Námět vyučovací jednotky:		Šaty pro Zlatovlásku
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. - 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl být schopen pracovat s textilem. Umět pracovat ve skupině a respektovat názor druhého.
Učivo	Obsahová doména:	Rozvíjení smyslové citlivosti
	Konkrétní učivo:	Využití prvků vizuálně obrazného vyjádření – tvary – jejich jednoduché vztahy (barevné kvality, textury), jejich kombinace a proměny v ploše a v prostoru. Uspořádání objektů do celků na základě jejich postavení ve statickém a dynamickém vyjádření.
	Motivace:	Rozhovor s žáky, módní přehlídka.

Metodické poznámky:	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	Na velký balicí papír si ve skupinách obkreslíme postavu jednoho žáka. Na postavu potom dolepíme šaty, vlasy a různé doplňky. Obličej domalujeme vodovými barvami. Hodnotící kritériem bude způsob zpracování postavy a schopnost žáků domluvit se ve skupině.
	Vazby k výtvarné kultuře:	Radek Pilař (příloha č. 8)
	Použitá technika:	Kombinovaná - malba, látková koláž.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce ve skupině. 5. Hodnocení. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:		Český jazyk a literatura
Forma výuky, vyučovací metoda:		Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.
Předpokládaný časový nárok:		2 hodiny
Nutné pomůcky a prostředky:		Balicí papír, vodové barvy, štětce, nádoba s vodou, lepicí páska, nůžky, látky, vlna.
Reflexe:	Žáky jsem seznámila s průběhem a cílem vyučovací hodiny. Jako motivaci pro tuto hodinu jsem zvolila módní přehlídku. Žáci si měli přinést různé látky, šály a šátky. Ve skupinách si žáci zvolili jednu modelku a jednoho modela. Jim vymysleli z látek a šátků šaty, které pak modelové předváděli. Výtvarná činnost byla realizována ve dvou skupinách. Každá skupina měla	

vytvořit na velký balicí papír postavu Zlatovlásky. Při práci ve skupinách měli někteří žáci problém domluvit se s ostatními a respektovat názory druhého. Proto jsem musela ve skupině zvolit vrchní návrháře, kteří měli za úkol řídit skupinu a řešit vzniklé problémy.

Na velký balicí papír jsme obkreslili žáka a vzniklou siluetu žáci dotvářeli pomocí různých textilií a barev.

Skupiny pracovali na svých modelech odpovědně. Někteří žáci vymýšleli zajímavé detaily, kterými celé své dílo zlepšovali.

S průběhem této vyučovací jednotky jsem byla celkem spokojená, myslím si, že i pro žáky byla tato hodina zajímavá a přínosná.

Pro žáky, kteří jsou starší a mají větší zkušenosti s prací ve skupině, bych místo lepení látek na papír volila techniku, při které by žáci vytvářeli šaty na prostěradle a poté by je předváděli na třídní módní přehlídce.

V hodině čtení jsme si prohlíželi ilustrace Radka Pilaře.

9. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičínová
Název tematického celku:		Zlatovláska
Námět vyučovací jednotky:		Řeč zvířat
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. – 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti, uplatňuje při tom v plošném i prostorovém uspořádání barvy, tvary a další prvky a jejich kombinace.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl být schopen tvarovat jednotlivá písmena a umět je rozvrhnout na ploše.
Učivo	Obsahová doména:	Ověřování komunikačních účinků
	Konkrétní učivo:	Žák si utváří svůj osobní postoj v komunikaci. Odlišné interpretace vizuálně obrazných vyjádření v rámci skupin, v nichž se dítě pohybuje, jejich porovnávání s vlastní interpretací.
	Motivace:	Rozhovor, DVD, zvířecí rozhovory.

Metodické poznámky:	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	Úkolem žáků bude ve skupině vytvořit z novinového papíru písmena a ty pak nalepí na velký balicí papír. Ve skupině si žáci připraví zvířecí rozhovor. Hodnotícím kritériem bude způsob zpracování písmen a jejich umístění na balicím papíře.
	Vazby k výtvarné kultuře:	Jiří Trnka (příloha č. 9)
	Použitá technika:	Kombinovaná - tvarování, lepení.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce ve skupině. 5. Hodnocení. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:		Český jazyk a literatura
Forma výuky, vyučovací metoda:		Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.
Předpokládaný časový nárok:		2 hodiny
Nutné pomůcky a prostředky:		Balicí papír, novinový papír, lepidlo, nůžky, lepící páska.

Nejdříve jsem žáky seznámila s průběhem vyučovací hodiny a poté jsme přešli k motivaci. Jako motivace mi výborně posloužila scéna z pohádky, kdy Jiřík ochutnal hada a rozuměl řeči zvířat. Přinesla jsem žákům bonbóny a představovali jsme si, že když jsme je snědli, rozumíme zvířecí řeči. Když už jsme „rozuměli“ zvířecí řeči, pustila jsem žákům z CD zvířecí zvuky. Když jsme je vyslechli, bavili jsme se o tom, co si asi zvířata na CD sdělovala.

Při této činnosti bylo úžasné, jaké nápady žáci měli, a s jakým nadšením vyprávěli příběhy, které si zvířata sdělovala.

Výtvarná činnost se odehrávala opět ve skupinách. Žáci byli rozděleni do dvou skupin a jejich úkolem bylo, aby vymodelovali z novin písmena a ta pak nalepila na balicí papír. Tento úkol žáci dobře splnili a vhodným způsobem zaplnili balicí papír. V závěru hodiny si žáci ve skupině připravili zvířecí rozhovor s překladem.

Pokud bych tuto vyučovací hodinu ještě někdy realizovala, pomalovala bych balicí papír různými barevnými skvrnami. Konečný písmenkový plakát by byl více ilustrativní a poutavější.

V hodinách čtení jsme si s žáky prohlíželi ilustrace Jiřího Trnky.

Reflexe:

10. vyučovací hodina

Jméno vyučujícího:		Lucie Mičinová
Název tematického celku:		Zlatovláska
Námět vyučovací jednotky:		Pohádková loutka
Vzdělávací oblast:		Umění a kultura
Vzdělávací obor:		Výtvarná výchova
Stupeň vzdělávání a období vzdělávání:		1. období prvního stupně vzdělávání (1. - 3. ročník)
Očekávaný výstup vzhledem k RVP:		Žák v tvorbě projevuje své vlastní životní zkušenosti. Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření. Na základě vlastní zkušenosti nalézá a do komunikace zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření.
Dílčí výstup dané aktivity:		Žák by měl rozlišovat různé odstíny barvy a umět je uplatňovat při výtvarné činnosti.
Učivo	Obsahová doména:	Uplatňování subjektivity
	Konkrétní učivo:	Žák využívá typy vizuálně obrazných vyjádření – jejich rozlišení, výběr a uplatnění – hračky. Přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením – hledisko jejich vnímání (vizuální, haptické, statické, dynamické).
	Motivace:	Rozhovor.

Metodické poznámky:	Zadání výtvarné činnosti (včetně kritérií hodnocení):	Na malou pet láhev si žáci nakaširují novinový papír a vytvarují tak tělo loutky. Po zaschnutí loutky ji žáci domalují vodovými barvami. Hodnotícím kritériem bude schopnost žáků vymodelovat pomocí papíru loutku. Dále budu hodnotit, jak žáci loutku dotvořili (barevnost).
	Vazby k výtvarné kultuře:	Zdeněk Miler (příloha č. 10)
	Použitá technika:	Kombinovaná - kaširování, malba.
	Bodový scénář vyučovací jednotky:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod hodiny – seznámení s cílem hodiny. 2. Motivace. 3. Zadání úkolu. 4. Vlastní práce. 5. Hodnocení – prohlédnutí loutek. 6. Úklid třídy. 7. Závěr hodiny.
Integrace vzdělávacího obsahu z jiných vzdělávacích oborů, resp. průřezových témat:		Český jazyk a literatura
Forma výuky, vyučovací metoda:		Organizace výuky – hromadná, skupinová. Použité metody – slovní – dialog, názorné, praktické.
Předpokládaný časový nárok:		2 – 3 hodiny
Nutné pomůcky a prostředky:		Noviny, bílý kancelářský papír, alobal, vodové barvy, štětce, nádoba s vodou, lepicí páska, nůžky, vodu, škrob, hrnec.

V úvodu hodiny jsem žáky seznámila s průběhem vyučovací jednotky. Jako motivaci pro tuto hodinu jsem zvolila rozhovor o pohádkových loutkách, obrázky loutek a CD s písničkami z pohádky O Zlatovláce.

Tato vyučovací hodina byla pro některé žáky obtížná. U méně zručnějších žáků bych příště volila jednodušší techniku. Na hodinu kaširování je důležité, aby si žáci přinesli náhradní oblečení. Při práci je vhodné, aby si žáci navzájem pomáhali s přidělováním papírků. Na láhev jsme přidělovali několik vrstev papíru. Jako poslední vrstvu papíru jsme dávali bílý kancelářský papír. Hlavu pro loutku jsme vytvořili z alobalu, který jsme také nakaširovali. Loutku jsme nechali dostatečně proschnout (týden). Po zaschnutí jsme loutky domalovali vodovými barvami a dozdobili látkami a mašlemi. Žáci si mohli vytvořit jakoukoli pohádkovou postavu.

Tato výtvarná činnost byla pro žáky zajímavá a nová. S touto technikou pracovali žáci poprvé.

Touto poslední vyučovací hodinou jsme zakončili výtvarnou řadu. V hodině čtení jsme si s žáky prohlíželi ilustrace Zdeňka Milera.

Reflexe:

6 Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo nejen vytvořit výtvarnou řadu, ale především seznámit učitele se zajímavou metodou práce ve výtvarné výchově, která je vhodná pro žáky primární školy. Práce s výtvarnou řadou nabízí možnosti, jak obohatit současnou výuku výtvarné výchovy.

Myslím si, že téma mé výtvarné řady žáky zaujalo. Byla to pro ně jiná forma výtvarné práce, se kterou se setkali poprvé. Celou výtvarnou řadou se prolínalo, pro žáky atraktivní prostředí pohádky. Při své práci jsem využívala celou řadu motivačních prostředků, kterými jsem se snažila, žáky uvést do výtvarné činnosti. Jako výborný motivační prostředek se mi osvědčilo především vypravování, pohádková hudba, pantomima a přehrávání scén z pohádky. Při práci s pohádkou jsem se snažila žáky motivovat k četbě pohádkových knížek. Před hodinou výtvarné výchovy jsem učila hodiny čtení, kde jsem s žáky pracovala s pohádkovými knihami, především jsem se zaměřovala na ilustrace dětských knih.

Doufám, že tato práce bude pro učitele 1. stupně ZŠ inspirací a zdrojem základních informací o tom, jak výtvarnou řadu zpracovat a realizovat.

Použitá literatura a prameny

- ADOLF, M. *Některé kapitoly z didaktiky VV*. Olomouc: UP, 2002. 257 s. ISBN 80-244-0559-8.
- CIKÁNOVÁ, K. *Malujte si s námi*. 2. vyd. Praha: Aventinum, 1996. 123 s. ISBN 80-85277-84-0.
- CIKÁNOVÁ, K. *Objevujte s námi tvar*. Praha: Aventinum, 1995. 123 s. ISBN 80-7151-732-1.
- ČTVRTEK, V. *Rumcajs*. 7. vyd. Praha: Albatros, 1989. 137 s.
- DYTRTOVÁ, K. *Umění a kultura – oblast RVP*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2006. 100s. ISBN 80-7044-761-3.
- ERBEN, K. J. *Zlatovláska a jiné české pohádky*. 4. vyd. Praha: Albatros, 1987. 153 s.
- HAZUKOVÁ, H.; ŠAMŠULA, P. *Didaktika výtvarné výchovy I*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1991. 117 s. ISBN 80-7066-368-5.
- HEJNÝ, J. *Kresba, malba, grafika*. Olomouc: UP-PDF, 1996. 151 s. ISBN 80-7067-492-x.
- HOFFMANN, B. *Pracujeme se Školním vzdělávacím programem mezioborové vazby český jazyk a literatura, výtvarná výchova*. Úvaly: Albatros, 2006. 85 s. ISBN 80-7361-031-0.
- HOLOUŠOVÁ, D.; KRBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. Olomouc: UP, 2002. 117 s. ISBN 80-240458-3.
- HOUŠKOVÁ, J. *Tvoří celá rodina*. Praha: Asicornis, 2004. 63 s. ISBN 80-86562-02-6.
- HRUBÍN, F. *Malý špalíček pohádek*. 6. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1987. 185 s.
- HUTAŘOVÁ, I. *Současní čeští ilustrátoři knih pro děti a mládež*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2004. 129 s. ISBN 80-211-0485-6.
- KULHÁNKOVÁ, A. *Nejlepší nápady pro děti: výtvarné náměty pro celý rok*. Praha: Grada, 2006. 137 s. ISBN 80-247-1333-0.
- LADA, J. *Josef Lada Dětem*. 10. vyd. Praha: Albatros, 1987. 302 s.
- LADA, J. *O chytré kmotře lišce*. 11. vyd. Praha: Albatros, 1996. 91 s. ISBN 80-00-00468-2.
- MACOUREK, M. *Mach a Šebestová*. 3. vyd. Praha: Albatros, 1989. 232 s.
- NEDVĚDOVÁ, Z.; ZATLOUKALOVÁ, I. *Výtvarná tvorba*. Olomouc: Rubico, 2000. 188 s. ISBN 80-85839-46-6.
- PETIŠKA, E. *Byl jednou jeden krtek*. Praha: Futura, 1992. 80 s. ISBN 80-85523-20-5.

- ROESELOVÁ, V. *Prostorová tvorba ve výtvarné výchově pro ZŠ I*. Praha: UK - PDF, 2006. s 63. ISBN 80-7290.
- ROESELOVÁ, V. *Metodika výtvarné výchovy v ZUŠ I*. Praha: Fortuna, 1991. 85 s.
- ROESELOVÁ, V. *Proudy ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah, 1999. 217 s. ISBN 80-902267-3-6.
- ROESELOVÁ, V. *Náměty ve výtvarné výchově*. Praha: Satan, 1996. ISBN 80-902267-1-x.
- ROESELOVÁ, V. *Řady a projekty*. Praha: Satan, 1997. ISBN 80-902267-2-8.
- SEKORA, O. *Brouk Pytlík*. 5. vyd. Praha: Albatros, 1988. 136 s.
- SLAVÍKOVÁ, V.; SLAVÍK, J. *Výtvarné čarování: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: UK, 2000. 179 s. ISBN 80-7290-016-1.
- STADLEROVÁ, H. *Výtvarná výchova v pojetí integrované výuky na prvním stupni základní školy*. Brno: MU, 2001. 71 s. ISBN 80-210-2735-5
- ŠIMONOVÁ, A. *Výtvarná dílna*. Praha: Portál, 2005. 159 s. ISBN 80-7178-960-7.
- ŠOBÁŇOVÁ, P. *Kapitoly z didaktiky výtvarné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. 92 s. ISBN 80-244-1469-4.
- ŠOBÁŇOVÁ, P. *Manuál k pedagogické praxi*. 2007
- VONDROVÁ, P. *Zábavné výtvarné lekce*. Praha: Portál, 2008. 149 s. ISBN 978-80-7367-480-9.
- VONDROVÁ, P. *Výtvarné techniky pro děti: hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 156 s. ISBN 978-80-7367-329-1.
- ZACHOVOVÁ, L. *Integrační procesy ve výtvarné výchově*. Hradec Králové: Gaudeamus, 200. 127 s. ISBN 80-7041-136-8.
- ŽÁČEK, J.; ZÁVADOVÁ, K. *Hrajeme si s pohádkou. Zlatovláska, Šípková Růženka*. Praha: Albatros, 2002. 32 s. ISBN 978-80-00-01555-2.
- Pojetí výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura.[on line]. [cit. 2010-02-10]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/43/pojeti-vytvarne-vychovy-v-ramci-vzdelavaci-oblasti-umeni-a-kultura.html/>
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – verze 2007. on line]. [cit. 2010-02-10]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-verze-2007>

Seznam příloh

1. Foto žáků při práci.
2. Josef Lada
3. Helena Zmatlíková
4. Zdeněk Smetana
5. Ondřej Sekora
6. Alena Ladová
7. Adolf Born
8. Radek Pilař
9. Jiří Trnka
10. Zdeněk Miler
11. Doplnovačky ke 4. vyučovací jednotce.

Příloha č. 1

Pohádková cesta

Pohádkový hrad

Šaty pro Zlatovlásku

Šaty pro Zlatovlásku

Pohádková kniha

Mouchy a mravenci

Třída 2. A, která pracovala na výtvarné řadě Zlatovláska.

Příloha č. 2

Josef Lada

- spisovatel a ilustrátor
- knihy: Kocour Mikeš – O Mikešovi, Do světa, Cirkus Mikeš a Kludský. O chytré kmotře lišce, Vzpomínky z dětství, Bubáci a hasrmani, Nezbedné pohádky, Josef Lada dětem, Velká kniha českých říkadel.

(ilustrace z knihy O chytré kmotře lišce)

(ilustrace z knihy Josef Lada dětem – Zima)

Příloha č. 3

Helena Zmatlíková

- malířka a ilustrátorka
- knihy: Honzíkova cesta (Bohumil Říha), Děti z Bullerbynu (Astrid Lindgrenová), Putování za švestkovou vůni (Ludvík Aškenázy), Pohádky bratří Grimmů.

(ilustrace z knihy Pohádky bratří Grimmů – Jeníček a Mařenka)

SLABIKÁŘ

Příloha č. 4

Zdeněk Smetana

- ilustrátor, animátor, scénárista, režisér
- večerníčky a knižní ilustrace: Pohádky z mechu a kapradí, Rákosníček, Štaflík a Špagetka, Malá čarodějnice

(ilustrace z knihy Malá čarodějnice)

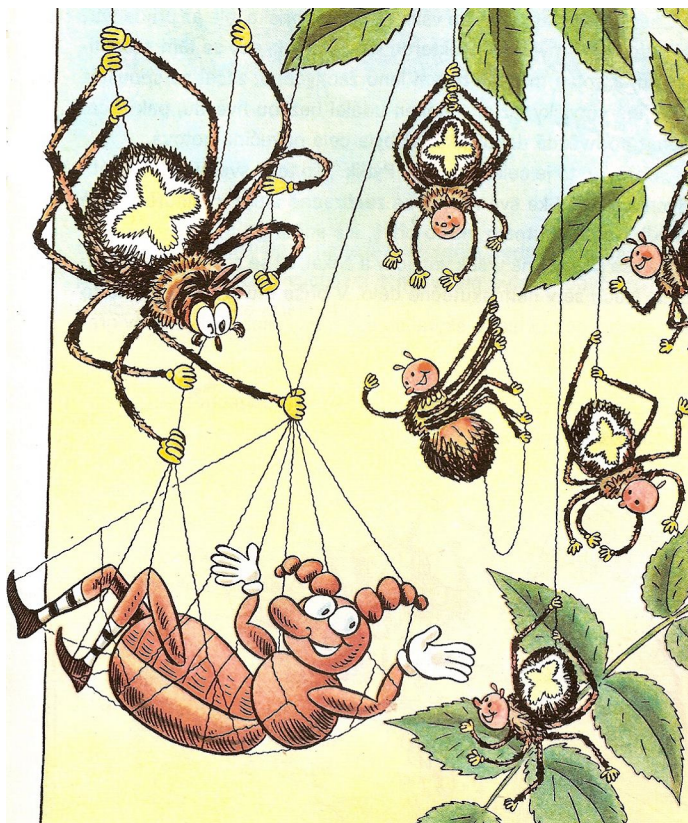

(ilustrace z knihy Pohádky z mechu a kapradí)

Příloha č. 5

Ondřej Sekora

- spisovatel a ilustrátor
- knihy: Ferda Mravenec, Ferda Mraenec v cizích službách, Ferdův slabikář, Trampoty brouka Pytlíka, Kuře Napipi a jeho přátelé, Kronika města Kocourkova

(ilustrace z knihy Brouk Pytlík)

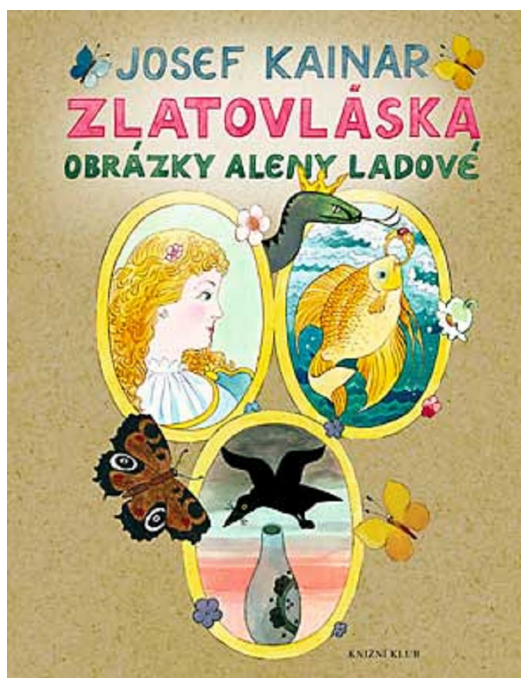
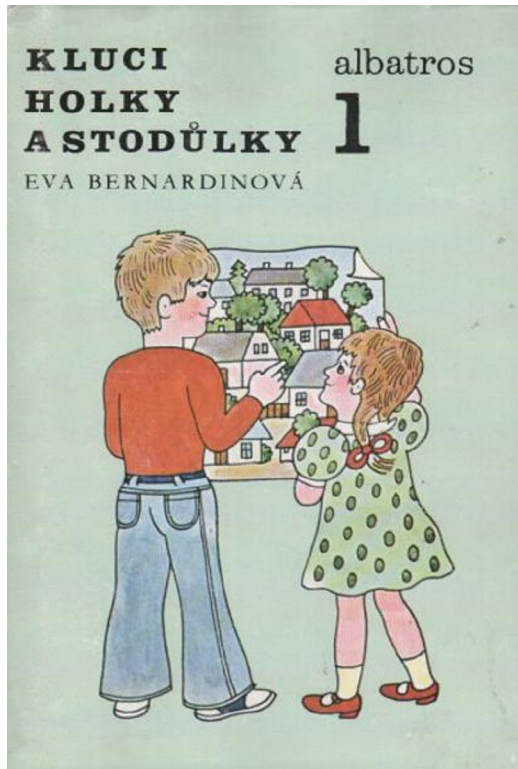

(ilustrace z knihy Brouk Pytlík)

Příloha č. 6

Alena Ladová

- ilustrátorka a malířka
- knihy: Dětem (Josef Brukner, Dagmar Hilarová, Emilijana Staneva), Mikeš s pašikem na pouti (Josef Brukner), Jaro, léto, podzim, zima (Alena Ladová), Lotta z Rošťácké uličky (Lindgren Astrid), Kluci, holky a stodůlky (Bernardinová Eva)

Příloha č. 7

Adolf Born

- grafik, ilustrátor
- knižní ilustrace: Mach a Šebestová (Miloš Macourek), Žofka (Miloš Macourek), Boříkovy lapálie (Vojtech Steklač)

(ilustrace z knihy Mach a Šebestová)

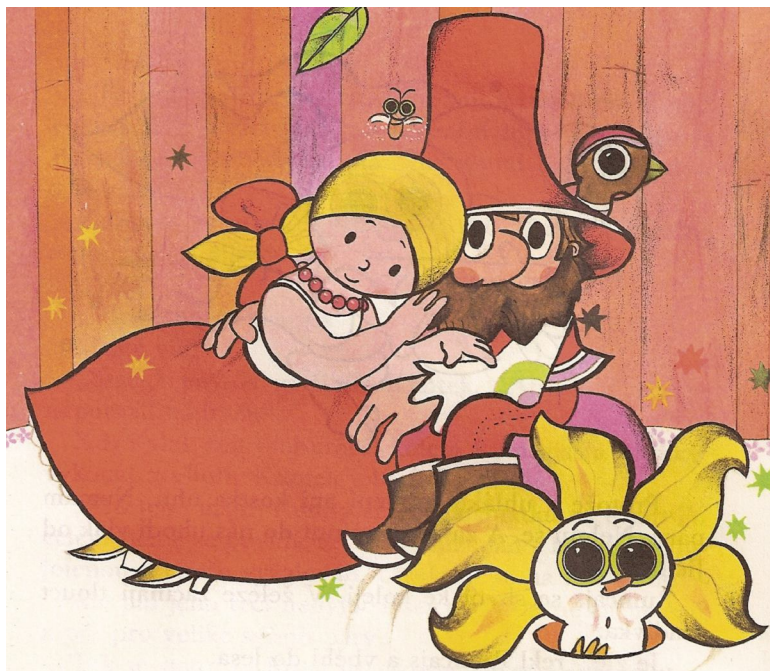

(ilustrace z knihy Mach a Šebestová)

Příloha č. 8

Radek Pilař

- ilustrátor, malíř, grafik, režisér
- Cipísek (Václav Čtvrtek), Cipískova loupežnická knížka (Václav Čtvrtek), Manka (Václav Čtvrtek), Rumcajs (Václav Čtvrtek), Rumcajsova loupežnická knížka (Václav Čtvrtek), Od Andulky po Žízalu (Kšajtová Marie, Žáček Jiří)

(ilustrace z knihy Rumcajs)

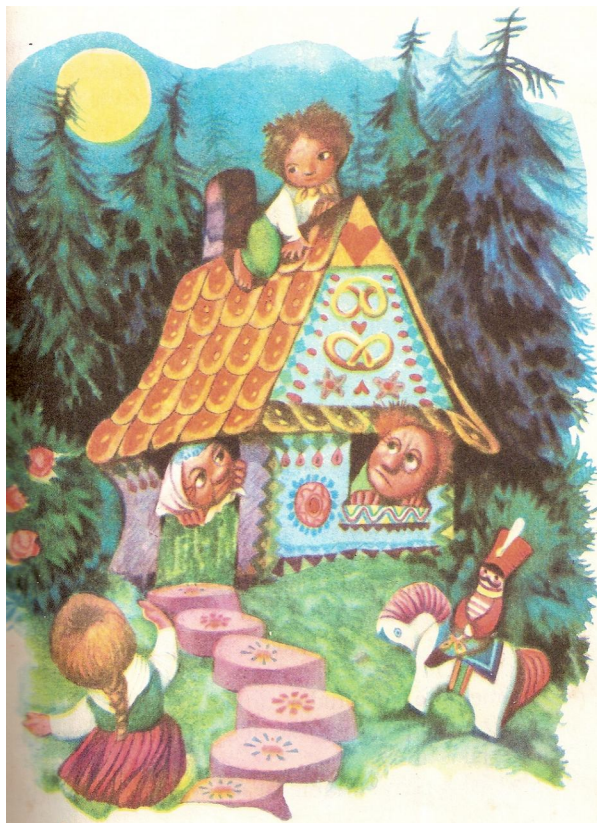

(ilustrace z knihy Rumcajs)

Příloha č. 9

Jiří Trnka

- ilustrátor, spisovatel, kulisák (vytvořil postavu Hurvínka), autor loutkových filmů (Staré pověsti české, sen noci svatojánské)
- knihy: Zahrada, Malí špalíček pohádek (František Hrubín)

(ilustrace z knihy Malý špalíček pohádek – O perníkové chaloupce)

(ilustrace z knihy Malý špalíček pohádek)

Příloha č. 10

Zdeněk Miler

- ilustrátor a autor animovaných filmů
- knihy: Jak krtek ke kalhotkám přišel, Krtek a autíčko, Krtek a raketa, Krtek a paraplíčko, ... Jak štěňátko dostalo chuť na med, O štěňátku, Cesty formana Šejtročka, Kubula a Kuba Kubikula.

(ilustrace z knihy Byl jednou jeden krtek – Jak krtek ke kalhotkám přišel)

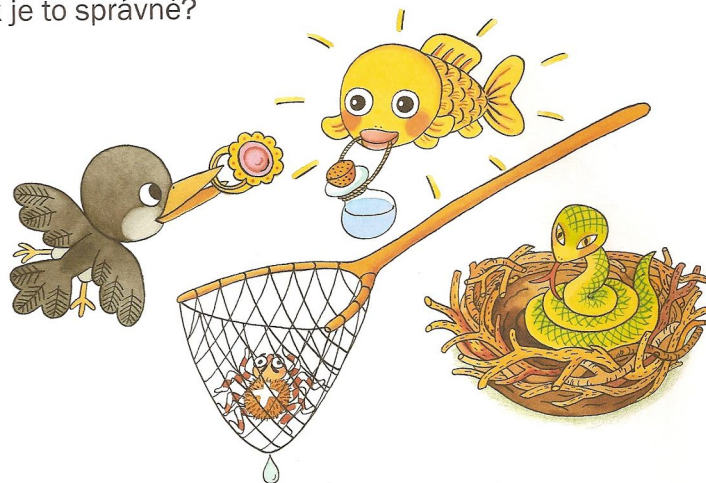

(ilustrace z knihy Byl jednou jeden krtek – Krtek a autíčko)

Příloha č. 11

- úkoly z knihy Hrajeme si s pohádkou. Zlatovláska, Šípková Růženka.

Jak je to správně?

Spoj čarou, co k sobě patří.

Anotace

Jméno a příjmení:	Lucie Mičinová
Katedra:	Výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Exler Petr, Ph.D.
Rok obhajoby:	2010
Název práce:	Výtvarná řada pro 1. stupeň ZŠ – pohádkové téma „Zlatovláska“
Název v angličtině:	Artwork linefor the primary school – Tairy tale topic „Zlatovláska“
Anotace práce:	Hlavním cílem mé diplomové práce bylo vytvořit výtvarnou řadu pro žáky 1. stupně ZŠ. Při přípravě výtvarné řady jsem se snažila o využití výtvarných technik, které by byly pro žáky zajímavé a neobvyklé. Teoretická část popisuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, zařazení výtvarné výchovy v RVP ZV, výtvarné řady, výtvarné náměty a výtvarné techniky. Praktická část obsahuje 10 příprav na hodiny výtvarné výchovy. Všechny hodiny jsou propojeny společným námětem pohádky O Zlatovlásce. Přípravy na hodiny VV jsem ověřila v praxi a doplnila o reflexe. Ověřením výtvarné řady v praxi jsem zjistila, že tato forma výtvarné práce je pro žáky velice přínosná a zajímavá. Práce na výtvarné řadě udržuje žákovu pozornost a dobře zvolené výtvarné téma žáky výborně motivuje. Dalším důležitým faktorem úspěšné výtvarné práce je nepochybně vhodně zvolená výtvarná technika.
Klíčová slova:	Rámcový vzdělávací program, výtvarná řada, výtvarný námět, výtvarné téma, výtvarná technika, kresba, malba, grafika, plastická a prostorová tvorba, nové vyjadřovací prostředky.
Anotace v angličtině:	The main object of my graduation theses was a creation of graphic row for the pupils of first grade at primary school. During preparation of the graphic row I tried to make use of graphic arts, which would be interesting and unusual for pupils. Theoretical part of the graduation theses describes general educational platform for primary education, insertion of graphic education in RVP ZV, graphic rows, graphic themes and graphic arts. Practical part of the graduation theses contains 10 preparatives for the graphic lessons. All lessons are linked by the collective theme - fairy tale O Zlatovlásce. Preparatives for the graphic lessons were verified and replenished with reflection. During the verification of graphic row I found out, that this form of graphic work is very beneficial and interesting for pupils. Working with the graphic row keeps pupil's attention and a good choice of graphic theme can make an excellent motivation for the pupils. The next important factor of successful graphic work is a suitable choice of the graphic

	art.
Klíčová slova v angličtině:	general educational platform, graphic row, graphic theme, graphic topic, graphic art
Přílohy vázané v práci:	12 stran
Rozsah práce:	98 stran
Jazyk práce:	čeština